

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Regionální integrace post-sovětských zemí –
Eurasijská hospodářská Unie**

Alexey Chuvarov

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

ALEXEY CHUVAROV

Evropská agrární diplomacie

Název práce

Regionální integrace post-sovětských zemí – Euroasijská hospodářská unie

Název anglicky

Regional integration of the post-Soviet countries – Eurasian economic Union

Cíle práce

Diplomová práce si klade za cíl zhodnotit současný stav integrace post-sovětských států se zaměřením na Euroasijskou hospodářskou unii a definovat hlavní směry pro jeho rozvoj.

Pro dosažení tohoto cíle byly stanoveny následující dílčí cíle:

- v rámci literární rešerše objektivně zhodnotit současný stav poznání v oblasti teorií ekonomické integrace a vysvětlit hlavní etapy vývoje euroasijské ekonomické integrace.
- odůvodnit významnost vytvoření CU (Celní unie) a společného ekonomického prostoru v aktuální fázi spojení států do Euroasijského hospodářského společenství, charakterizovat toto spojení z integračního hlediska a ohodnotit jeho významnost pro další rozvoj vzájemné integrace států;
- definovat hlavní ekonomické problémy procesu tvorby jednotného trhu mezi post-sovětskými zemí.

Metodika

Práci je metodicky možno rozdělit do několika částí.

První část práce představuje literární rešerši, která je založena na analýze dokumentů. Teoretické metody integrace budou analyzovány na základě metod srovnávací analýzy a generalizace.

Následující část práce je část analytická. Sběr datových údajů sekundárního charakteru bude proveden pomocí analýzy dokumentů z oficiální databáze CU a EAEU. Definování zvláštností rozvoje v rámci post-sovětského prostoru a kvalitativních charakteristik procesů integrace bude realizováno prostřednictvím logické metody. Pro kvantifikované hodnocení současné fáze vývoje společného ekonomického prostoru a definování současných problémů a hlavních směrů pro další rozvoj bude použita metoda ekonomické a statistické analýzy dat a syntézy. Součástí této části bude i diskuse výsledků s ostatními autory.

Poslední část práce bude formulovat závěry vztahující se k naplnění cílů diplomové práce.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran textu

Klíčová slova

Integrace, vývoj, SNS,

Doporučené zdroje informací

- Berkofsky A. Comparing EU and Asian Integration Processes-The EU a Role Model for Asia? / The European Policy Centre Issue Paper. 2005.
- CIHELKOVÁ, E. *Aktuální otázky světové ekonomiky : proměny a governance*. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-104-8.
- Galiakberov, A., & Abdullin, A. (2014). Theory and practice of regional integration based on the EurAsEC model (Russian point of view). *Journal of Eurasian Studies*, 5, pp. 116 – 121
- Libman, A., & Vinokurov, E. (2011). Regional Integration and Economic Convergence in the Post-Soviet Space: Experience of the Decade of Growth. *Journal of Common Market Studies*, 50(1), pp. 112 – 128
- Saivetz, C. (2012). The ties that bind? Russia's evolving relations with its neighbors. *Communist and Post-Communist Studies*, 45, pp. 401 – 412
- Smitienko B.M. (2008): *Integrační procesy v statech SNS*. Minsk, Donetsk. Finakamedia.
- Chrysochoou D. N. (2001): *Theorizing European Integration*, Sage Publications, ISBN 978-0415437516

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Irena Benešová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 5. 1. 2017

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 1. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Regionální integrace post-sovětských zemí – Eurasijská hospodářská Unie" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.03.2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Ireně Benešové, Ph.D za trpělivost, pomoc a cenné rady při vedení této diplomové práce. Rovněž bych chtěl poděkovat svým rodičům za velkou podporu během mého studia v cizí zemi.

Regionální integrace post-sovětských zemí – Euroasijská hospodářská unie

Souhrn

Cílem diplomové práce je analyzovat vývoj integrace post-sovětských zemí v kontextu integračních seskupení které přivedly k formování Euroasijské hospodářské unie. Práce se zabývá analýzou předpokladů pro vytvoření unie, problémů a bariér od doby formování SNS. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje problematice integrace, především její typům a formám, funkcím a použití integračních teorií na post-sovětském prostoru. V praktické části je prozkoumán vývoj integrace v rámci různých integračních bloků na post-sovětském prostoru v letech 2000-2015 s důrazem na takové integrační bloky jako Celní Unie a Společný hospodářský prostor. Praktická část dále obsahuje analýzu obchodních a ekonomických vztahu mezi zeměmi, analýzu současných problémů a jsou představeny perspektivní směry rozvoje analyzovaných bloků. V závěru je potom provedena syntéza vývoje integrace na post-sovětském prostoru a popsána doporučení pro členské státy integračních bloků

Klíčová slova: EAEU, SNS, CU, SHP, vývoj, spolupráce, internacionalizace, integrace.

Regional integration of the post-Soviet countries – Eurasian economic Union

Summary

The aim of this thesis is to analyse the integration of post-Soviet countries in the context of integration groupings which led to the formation of the Eurasian economic union. The thesis analyses the prerequisites for creating a union, problems and barriers since the formation of the Commonwealth of Independent States (CIS). The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part is devoted to integration, especially its types and forms, functions and application of integration theories in post-Soviet area. The practical part is analysing development of integration within the various integration blocks of integration in post-Soviet area during the years 2000-2015, with an emphasis on integration blocks such as the Customs Union and the Common Economic Space. The practical part contains an analysis of trade and economic relations between the countries, analysis of current problems and promising directions of development of the analysed blocks. Synthesis of the development of integration in post-Soviet area was made and recommendations for member states of integration blocks were given in the conclusion.

Keywords: EAEU, CIS, CU, CES, development, cooperation, internationalization, integration.

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl a metodika práce.....	12
2.1	Cíl práce.....	12
2.2	Metodika práce.....	12
3	Literární rešerše.....	14
3.1	Teorie integrace a rozvoj integračních procesů v postsovětském prostoru	14
3.2	Internacionalizace ekonomických procesů	15
3.2.1	Funkcionalismus	16
3.2.2	Federalismus	16
3.2.3	Kritika jednotlivých přístupů	17
3.3	Integrační procesy v post-sovětském teritoriu	19
3.4	Vývoj mezinárodní ekonomické organizace EAEU	23
3.5	Vývoj jednotného celního prostoru.....	28
4	Současné problémy obchodní spolupráce v rámci SHP	32
4.1	Charakteristika členských států.....	32
4.1.1	Bělorusko	32
4.1.2	Kazachstán	35
4.1.3	Rusko	38
4.2	Ukazateli integrační spolupráce v rámci SHP	41
4.3	Problémy investiční spolupráce států SHP	49
4.4	Perspektivní směry rozvoje SHP	57
4.4.1	Koordinace aktivit v oblasti daňové politiky	57
4.4.2	Sjednocení technických předpisů.....	61
4.4.3	Optimalizace systému celní regulace.....	63
5	Diskuze.....	67
6	Závěr	69
7	Seznam použitých zdrojů	72
8	Seznam grafů.....	77
9	Seznam tabulek	78

Seznam zkratek

EU	Evropská Unie
CU	Celní Unie
SHP	Společný hospodářský prostor
EAEU	Eurasijská hospodářská Unie
EHK	Eurasijská hospodářská Komise
HDP	Hrubý domácí produkt
PZI	Přímé zahraničně investice
RF	Ruská federace
SNS	Společenství nezávislých států
OSN	Organizace spojených národů
WTO	Světová obchodní organizace
KCU	Komise Celní Unie
SCS	Společný celní sazebník

1 Úvod

Mezi post-sovětskými státy funguje Celní unie (CU), která byla podepsána Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem, a vstoupila v platnost v roce 1995. Byl to první krok k formování společného ekonomického prostoru. Celní unie za více než 20 let, má nové členy i hodně kritiků. Fungování CU způsobuje velké množství diskuse ohledně ekonomické efektivnosti v postupném odstraňování mezistátních bariér a možnosti dalšího rozvoje společného ekonomického prostoru s vyšší ekonomickou integrací států.

1 ledna 2015 začala fungovat tzv. Euroasijská Hospodářská Unie (EAEU), nová organizace pro regionální ekonomickou spolupráci a integraci. Na základě dohody podepsané Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem, formování této Unie označilo další integrační kroky zaměřené na vzájemnou spolupráci mezi státy v rámci CU a EAEU a s ostatními státy, provedení integračních projektů - zajištění svobody pohybu a zaměstnanosti občanů v těchto třech zemích, svobody pohybu služeb a kapitálu, provádění společné politiky v oblasti energetiky, zemědělství, dopravy a průmyslu.

To označuje novou obtížnou etapu pro post-sovětské státy, protože zahrnuje aktivní prohlubování spolupráce mezi členskými státy ve všech hlavních oblastech výroby a investičních aktivit, trhu práce a kapitálu, posílení výměny zboží a služeb, a proto formování společné makroekonomické politiky s převodem mnoha funkcí na nadnárodní úroveň.

Nicméně, v současnosti státy dosáhly některých integračních úspěchů v rámci CU a EAEU. Kromě toho, do CU a EAEU v roce 2015 se připojily 2 další státy a to Kyrgyzstán s Arménií.

Aktuálnost tohoto tématu se umocnila tím, že v posledních letech se integrační směr přesunul z SNS do integrace v rámci CU, EAEU a EHU. Na jedné straně to ukazuje zvýšení intenzity integrace, ale na druhé přítomnost nejistoty v integračním procesu kvůli mezinárodním smlouvám s ostatními státy a jejich nepřítomnost v nově založené unii.

Intenzita spolupráce mezi státy, která byla po založení CU EAEU v roce 2010 a SHP (Společný Hospodářský Prostor) v roce 2012, se postupně snížila, a tím pravděpodobně ukázala neefektivnost institucionální integrace a spolupráce státních orgánů pro zajištění výše uvedených bodů pro rozvoj eurasijského projektu. Proto je důležité prostudovat otázky ekonomické spolupráce na mikroúrovni, a porovnat tyto dva typy spolupráce. Dále je

důležité rozebrat vývoj vnějšího a vnitřního trhu v rámci CU, a definovat trendy, ohodnotit kvantitativní aspekt jeho současného fungování, protože předchozí etapy integrace a spolupráce, byly jenom na papíru, a neměly žádný efekt, zatímco CU je stále fungující integrační organizace, která se stala základem pro SHP a EAEU.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Tato práce si klade za cíl zhodnotit současný stav integrace postsovětských států v rámci CU, která je základem pro další rozvoj Euroasijské hospodářské unie, a zjistit perspektivní směry dalšího vývoje integrace.

Pro dosažení výše uvedeného cíle byly identifikovány následující úkoly:

- Definovat teorie ekonomické integrace a vysvětlit hlavní etapy vývoje ekonomické integrace postsovětských států;
- Odůvodnit význam vytvoření CU a společného ekonomického prostoru v aktuální fázi spojení států do Eurasijského hospodářského společenství, charakterizovat toto spojení z integračního hlediska a ohodnotit jeho význam pro další rozvoj vzájemné integrace států;
- Analyzovat postup integrace trhu postsovětských zemí od založení SNS do současnosti ke zhodnocení efektivnosti jeho fungování;
- Zjistit hlavní ekonomické problémy procesu tvorby jednotného trhu mezi postsovětskými státy, jejichž vyřešení by pomohlo státům zvýšit efektivnost fungování;
- Definovat hlavní směry pro další rozvoj společného ekonomického prostoru mezi postsovětskými zeměmi.

2.2 Metodika práce

Práci je metodicky možno rozdělit do několika částí. První část práce představuje literární rešerši, která je založena na analýze dokumentů. Teoretické metody integrace byly analyzovány na základě metod srovnávací analýzy a generalizace.

Následující část práce je část analytická. Sběr datových údajů sekundárního charakteru byl proveden pomocí analýzy dokumentů z oficiální databáze CU a EAEU. Definování zvláštností rozvoje v rámci postsovětského prostoru a kvalitativních charakteristik procesů integrace bylo realizováno prostřednictvím logické metody. Pro kvantifikované hodnocení současné fáze vývoje společného ekonomického prostoru a definování současných problémů a hlavních směrů pro další rozvoj byla použita metoda ekonomické a statistické analýzy dat a syntézy.

Podobnost exportních struktur Kazachstánu a Ruska lze ověřit tzv. „indexem podobnosti exportních struktur“ (Similarity Index), který se vypočítá podle vzorce:

$$\sum_i \min\left(\frac{\sum_w x_{isw}}{\sum_w X_{sw}}, \frac{\sum_w x_{idw}}{\sum_w X_{dw}}\right) \times 100 \quad (1)$$

d a s - zvolené státy; w - soubor všech zemí; i – množství odvětví; x – export podle typu průmyslu; X - celkový export.

Index intenzity regionálního obchodu – porovnává podíl regionálního obchodu na celkovém zahraničním trhu a podíl regionu na světovém trhu. Index intenzity regionálního obchodu se vypočítá podle vzorce

$$RTI = \left(\frac{X_{AA} + M_{AA}}{X_A + M_A}\right) \div \left(\frac{X_A + M_A}{X_w + M_w - (X_A + M_A)}\right) \quad (2)$$

X_{AA} a M_{AA} - regionální vývoz i dovoz regionu AA; X_A a M_A - Celkový vývoz a dovoz regionu A; X_w a M_w – Světový vyvoz a dovoz.

Lze také zanalyzovat koeficient preference Běloruska, Kazachstánu a Ruska, který ukazuje úroveň integrace trhů zboží národních ekonomik těchto zemí do vzniku CU

Koeficient preference se vypočítá podle vzorce

$$K_{pref} = \frac{T_i}{T_w} \quad (3)$$

T_i – podíl obchodního partnera v obchodě státu; T_w – podíl obchodního partnera v mezinárodním obchodě.

Zdroje dat a informací pro tuto práci byly články ruské a zahraniční literatury, sborníky z mezinárodních vědeckých i odborných konferencí, analytické materiály ruské akademie věd, data Eurasian Development Bank, statistika SU Běloruska, Ruska a Kazachstánu, Údaje v analytických referenčních knih a sbírky zpráv a materiálů EHK, EAEU. Kromě toho, byly použity Oficiální stránky OSN, CU, SHP a EAEU.

3 Literární rešerše

Tato kapitola se věnuje současnému stavu řešené problematiky – tedy vývoji regionálních integračních procesů, a to ve všeobecné rovině i se zaměřením na sledovanou oblast.

3.1 Teorie integrace a rozvoj integračních procesů v postsovětském prostoru

V současné době byla potřeba vzájemné spolupráce s okolními zeměmi v materiální, finanční a průmyslové oblasti způsobena následujícími faktory: zvýšení globalizace mezinárodních ekonomických vztahů, jejichž rozvoj definuje silné a slabé v konkurenčním boji nejen v jednotlivém státě, ale i v jednotlivých veřejných oblastech; (Martinez, 2004) komplexní charakter obchodních procesů; významný nárůst mezipodnikové a mezistátní konkurence; zvýšení konkurence na tradičních trzích. To jsou důvody pro vytváření integračních společností, jejichž členové bojují proti společným konkurentům na světovém trhu (Bikov, 2010) a definování nové architektury světového společenství, kde působiště tradičních národních států je významně sníženo a rozhodování na národní úrovni je ovlivněno nejen v oblasti státních zájmů, ale i v oblasti zájmů integračních skupin, do kterých patří stát (Berentsev, 2010)

Obukhovskiy (2007) uvádí, že mezinárodní hospodářská integrace je jedním z hlavních trendů světového ekonomického vývoje a je jedním z nejvýznamnějších projevů jeho globalizace za posledních 10 let.

Ve vědecké literatuře se otázkám ekonomické integrace, včetně vytvoření mezistátních ekonomických subjektů, věnuje mnohem větší pozornost (MPRA, 2013). Koncepce mezinárodní ekonomické integrace zahrnuje rozsáhlou činnost států, ekonomických subjektů (podniků), různých agentů ekonomických, právních a jiných aktivit zaměřených na přizpůsobení a spolupráci národních ekonomik (výroba, volný pohyb občanů a financí, doprava a pracovní síly); maximální integrace národních ekonomik do jednotného celku definovaná jako začlenění států do jediného reprodukčního procesu v rámci integračních zemí. (Luzgina, 2005)

Jednu z prvních definic evropské integrace zformuloval teoretik, přívrženec teorie dirigismu J. Tinbergen (1954), v níž vyčlenil jak pozitivní, tak i negativní aspekty integrace. Za pozitivní byly považované regulace aktuální politiky a formování nové politiky a

institucí. Za negativní bylo považováno odstranění diskriminace omezujících institucí a liberalizace ekonomických transakcí. To znamená, že nezávislost je při provádění ekonomických aktivit v zemích definovaná jako negativní, avšak přinucení je projevem pozitivním. Nicméně v praxi rozvoj integračních seskupení v různých částech světa ukazuje, že je snazší odstranit kvóty a tarify, které jsou příkladem „negativní“ integrace, než rozvíjet a provádět společnou ekonomickou politiku („pozitivní“ integrace), protože ta je spojena s pojmem „národní suverenity.“

Americký ekonom F. Machlup (1977) vysledoval historii pojmu „integrace“ a podle něj se tento pojem objevil v roce 1942. Pojem se začlenil do vědeckých slovníků a začal charakterizovat různé aspekty mezinárodních ekonomických vztahů: mezinárodní obchod, pohyb kapitálu, finanční a další oblasti.

Podle klasiků ekonomické teorie se mezinárodní hospodářská integrace objevila na základě dělby práce ve společnosti mezi státy a národy. Koncentrace práce a ostatních zdrojů při výrobě některých výrobků, pro prodej na mezinárodním trhu a dovoz potřebného zboží předpokládá určitou specializaci výroby na mezinárodní úrovni (Sherbanin, 1997).

Nicméně základem pro mezinárodní ekonomickou integraci je regionalizace - proces spojování ekonomik sousedních zemí do jednotného hospodářského komplexu, včetně stabilních vztahů mezi státy, zejména mezi jejich podniky (Bulatov, 2008).

3.2 Internacionalizace ekonomických procesů

Mezinárodní integrace je nejvyšší forma internacionalizace, ve které rostoucí vzájemná závislost zemí postupně vede ke sloučení národních trhů se zbožím, službami, kapitálem a prací. Toto sloučení je realizováno na základě vytvoření jednotného tržního prostoru s jedinými právními rámci a koordinací vnitřní a vnější hospodářské politiky těchto států. Platonova (2012)

Internationalizace ekonomických procesů – dlouhodobé postupné překonávání národní a státní ekonomické izolace, vznik a vývoj světové ekonomiky na nových principech mezinárodní spolupráce. Internationalizace se projevuje v postupném přeorientování národní produkce a výměny v rámci domácího trhu na mezinárodní standardy normy a světové ceny. Kromě toho se internacionalizace projevuje v intenzifikaci mezinárodní dělby práce v oblasti rozvoje uvnitř mezinárodních průmyslových odvětví specializace a spolupráce, což vede k rozvoji mezinárodní výroby; k transformaci vývozu kapitálu a

zahraničních investic v jeden z nejdůležitějších faktorů hospodářského růstu; ke vzniku a vývoji mezistátní ekonomické integrace. Gazizulin (2002)

Internacionalizace různých oblastí činnosti (např. ekonomické, politické, kulturní a jiných oblastí) národních a státních makrostruktur z historického hlediska ukazuje postupný charakter: od prvních kroků mezinárodní dělby práce po moderní komplexy skládající se z několika úrovní mezinárodních vztahů a vzájemných závislostí, s různými úrovněmi velikosti (bilaterální, regionální a globální úrovně). Shishkov (1979)

Integrační proces má dvě důležité kvantitativní charakteristiky: na jedné straně – je to proces a na druhé – je to stav. Balass definuje integraci jako proces - je to „opatření zaměřené na odstranění diskriminace hospodářských jednotek, které patří do různých národních států“; a jako stav - „neexistence diskriminace ve vztazích mezi národními ekonomikami“. Pestsov (2004)

Podstata integrace, faktory a důvody pro vznik byly prozkoumány v různých integračních teoriích.

V definici vzájemných závislostí – národního a státního, mezistátního a nadnárodního principu se objevily dva směry - funkcionalistický a federalistický.

3.2.1 Funkcionalismus

Funkcionalismus považoval integraci za způsob, kterým je možné dosáhnout míry a prosperity, jehož realizace znamená proces vytváření nových mocenských struktur, které krok za krokem budou mít více a více legislativních pravomocí. Mitrany (1975)

Integrační proces může být porovnán se stavbou budovy, která se skládá z jednotlivých bloků, a úspěch „stavby“ v jedné oblasti, např. celní, přenáší úspěšnost do ostatních oblastí a následkem je rostoucí ekonomické a politické sjednocení.

3.2.2 Federalismus

Federalismus zdůrazňoval nutnost tvoření nadnárodních organizací, které by se zaměřily na sjednocení „na nejvyšší úrovni“, tzn. že federalisté chtějí co nejdříve postavit „střechu“ ve formě federalizovaného státu a pak „dostavět ostatní patra“. Pursiajnen (2013)

Neofederalismus, který byl založen na myšlence plynulého přechodu k přijetí nadnárodních řešení a neofunkcionalismu, popsal základní předpoklady pro rozvoj integrace: existence společných hospodářských cílů, podobnost ekonomických systémů, vzájemná závislost, rozmanitost politických pozic, existence elit. Pursiajnen (2013)

Spolupráce by měla být zahájena v nejdůležitějších oblastech směrem k prohlubování a rozšiřování s připojením souvisejících oblastí.

Tak neofunkcionalismus přenesl státní zájmy z národní na mezinárodní úroveň a také schopnost předat národní ekonomické a politické činnosti na nadnárodní úrovni regulace za účelem realizace integračního procesu.

3.2.3 Kritika jednotlivých přístupů

Kritiky neofunkcionalistického přístupu k integraci byli Stanley Hoffman (1960) a Andrew Moravčík (1999), přívrženci realistických a neorealistických teorií mezinárodních vztahů (Waltz, 1979). Hoffman a Moravčík tvrdili, že nefunkcionalistický názor na vztahy mezi funkčním řešením problémů, politickou definicí problémů a jejich řešením na nadnárodní úrovni je velmi zjednodušený a naivní, a proto neschopný popsat činnosti států, které on provádí na základě svých zájmů. Kromě toho stát ztratí zájem o převod své politické moci nadnárodním orgánům, jakmile to budou otázky tzv. vysoké politiky, např. národní bezpečnost.

Je nutné poznamenat, že i když Hoffman a Moravčík kritizovali tento názor, nicméně nenavrhovali své vlastní integrační teorie, protože za základní bod považovali omezení nadnárodní integrace.

Jak v neofunkcionalistických, tak i v neofederalistických teoriích byla diskutovaná důležitá otázka integrace, která je i dnes relevantní – a to je, v jakých oblastech a v jakém míře je nutné přenést suverenitu státu z národní na nadnárodní bez ztráty národní bezpečnosti státu při provádění své činnosti na světové scéně.

Neoliberalisté považovali za klíčový ekonomický důvod integrace rozpor mezi potřebou neomezené ekonomické výměny, která by určila rozšíření objemu trhu, růst HDP a zvýšení příjmu států-členů integračního procesu a tehdejší protekcionistickým systémem diskriminačních bariér. Odstranění těchto bariér při rozvoji celních a hospodářských svazů bude mít pozitivní efekt na dosažení požadovaných výsledků všemi účastníky integrační jednotky, a to na významném rozšíření trhů. Podle neoliberálního názoru je základním bodem integrace spojení několika států (včetně jejich území) do společného ekonomického prostoru pro zajištění svobody činnosti tržních sil. Scitovsky(1958)

Proti tomu jsou zástupci neokeynesiánského směru, tzv. „Dirigisté“ (F. Veyer, P. Striten, S. Harris). Dirigisté odmítali rozhodující síly tržního mechanismu při integračních procesech a předpokládali možnost zřízení a fungování mezinárodních ekonomických

organizací pouze na základě společného mechanismu ekonomické regulace mezi členskými státy, harmonizace právních předpisů v sociální oblasti a koordinace úvěrové politiky. Podle Harrise způsobuje státem prováděná stimulace ekonomického růstu a snížení nezaměstnanosti v rámci vnitroekonomické politiky nerovnováhu nebo rozpor s udržení mezinárodní stability, která může být překonána během integračního vývoje. Harris (1957)

Přívrženci Harrise definovali ještě jednu podmínku pro rozvoj integračních vztahů, a to nejen odstranění národních ekonomických bariér a zajištění volného pohybu, ale i rozvoj spolupráce a sjednocení hospodářských politik členů integračních procesů spolu s vytvořením nadnárodních orgánů pro koordinaci ekonomického rozvoje integračních seskupení. Streeten (1964)

Strukturalismus předpokládá, že ekonomická integrace přináší výrazné strukturální změny v hospodářství členských států. Vznik nového integračního seskupení je výsledkem rozvoje a spolupráce států, které zformovaly toto seskupení.

Ve výše uvedených teoriích je fungování integračního procesu založeno na tržních mechanismech, formování mezistátních a nadnárodních institucí pro regulace integrace a ekonomický rozvoj.

Důvody pro integraci byly popsány jenom moderními teoretiky integrace pomocí abstraktních teorií, které nahradily klasické v 80. letech 20. století.

Objektem nových teorií je mezinárodní spolupráce jako celek, nikoliv regionální integrace. Na základě nové metody teorie předpokládaly spolupráci mezi tzv. „zájmovými skupinami“. Skupina se stejnými zájmy může čerpat větší výhody od rozvoje integračního procesu a bude mít větší vliv na ostatní než skupina s odlišnými zájmy, která bude mít horší postavení. Proces integrace je procesem, který rozděluje státy na silné a slabé.

Neoinstitucionalismus (Cohen, Rittberger) považoval nadnárodní instituce za hlavní orgán pro rozvoj spolupráce, který může změnit strukturu státních rozpočtů a zlepšit každoroční výsledky. Podle této teorie slouží nadnárodní instituce jako škola spolupráce a pomáhá připravit státní strategie. Státy ale musí odmítnout krátkodobé strategie rychlých výhod (jen pro sebe) a zaměřit se na absolutní výhody (pro všechny partnery). Takový přístup umožňuje státům odmítnout krátkodobé výpočty a soustředit se na výhody získané z dlouhodobé spolupráce.

Neoinstitucionalismus neuvádí důvody pro existenci integrace, protože existence nadnárodních institucí nemůže vysvětlit, proč se za stejných podmínek v jednom případě integrace rozvíjí, ale v druhém je proces přerušen.

Jeden ze zakladatelů teorie celních unií J. Vayner ve své knize uvádí, že existence různých ekonomických bariér (například obchodních) v rámci národních ekonomických systémů je důvodem pro mezinárodní ekonomickou a politickou krizi, neefektivní využívání různých zdrojů v uzavřeném hospodářském prostoru jednoho státu. Tento problém lze vyřešit pomocí formování prostoru a unie s volným pohybem zboží a služeb.

Základním přístupem ruských vědců je teorie profesora Y. Shishkova. Shishkov kritizoval zahraniční teorii, protože teoretici pod integrací v širším smyslu uváděli postupné odstranění diskriminace podnikatelských subjektů a snížení hospodářského významu státních hranic. Ve své teorii popisuje proces integrace od vzniku pojmu integrace. Teorie obsahuje zákonitosti dělby práce mezi různými odvětvími a uvnitř nich a mezinárodními procesy sdružení kapitálu a výroby. Ruští teoretici zdůraznili důležitost prohlubování a prolínání národních reprodukčních procesů. Obchodní, politické a další aspekty mezinárodních vztahů měly nižší stupeň v integračním procesu. Podle reality byla integrace charakterizovaná jako komplexní, multidimenzionální, historický fenomén, který vznikl v technických, ekonomických a sociálně-politických nejrozvinutějších oblastech světa, postupně přešel do dalších zemí, které dosáhly určitých hospodářských, politických a právních kritérií pro existenci v rámci integračního seskupení. Shishkov (2006).

3.3 Integrační procesy v post-sovětském teritoriu

V současnosti je stále více vědeckých článků zaměřeno na rozvoj integračních procesů v postsovětském prostoru, roli a postavení Ruska v nich. Po letech neefektivní spolupráce postsovětských států a pod vlivem globálních ekonomických procesů je vývoj integrace v rámci postsovětských států velmi populárním tématem jedenadvacátého století. Kromě toho vznik většího počtu vědeckých studií s vysokou teoretickou a praktickou hodnotou pomáhá vypracovat strategii a taktiku hospodářské spolupráce mezi zeměmi a vybrat perspektivní směry rozvoje integrační spolupráce. Shishkov (2001)

Liebmann (2013) identifikoval dva pojmy postsovětské integrace

- Eurasijská integrace - severní a střední Eurasie

- Kontinentální integrace - zahrnuje území celého euroasijského kontinentu

Důležitý je kvalitativní růst ekonomické spolupráce jednotlivých podoblastí euroasijského kontinentu - Evropy, východní, západní a jižní Asie a postsovětského prostoru. Proces kontinentální integrace je dynamický a charakteristickým rysem je integrace zdola, s rozvojem obchodních a investičních toků přes celý kontinent, který je výrazně ovlivněn problémy infrastruktury, slabými státními strukturami a institucemi. Linn (2006)

Nicméně v ekonomické literatuře existuje hodně přívrženců regionální integrace v zemích SNS na základě stylu EU. Teorii ekonomické integrace na základě EU považují EU za nejlepší model regionální integrace a teorie se dělí na 2 typy podle předpokladů a prognóz, a to na tradiční a novou. Hosny (2013)

Model EU nebo tzv. lineární model integrace je modelem postupných změn, přičemž země mohou mít své integrační tempo na základě svých vlastních rysů a předpokladů. V rámci modelu mohou být zformované skupiny se stejným tempem integrace. V současné době africké vlády pokládají takový model za nejvhodnější pro africký kontinent. Jawoodeen (2010)

V odborné literatuře je popsána aplikace modelu EU v jiných oblastech světa: Latinské Americe, (Roy, 2005) arabském východě (Kirchen, 2006) a v Asii (Berkofsky, 2005). Podpora regionální integrace je nejdůležitějším směrem zahraniční politiky EU. Borzel (2009). Podle expertů je imitace západoevropského modelu podporována orgány EU, které poskytují pomoc uvedeným oblastem světa. Draper 2010

Lineární model potvrdil novou teorie integrace založenou B. Balassem. Balass v ní za předpoklady vzniku integrace považoval nedokonalou konkurenci a rostoucí výnosy z rozsahu výroby. Na rozdíl od zcela statické klasické teorie je Ballasova teorie dynamická a jejím předmětem je vliv technologických změn, růst produktivity práce, vliv integrace na strukturu trhu a konkurenci. Nejdůležitějšími faktory úspěchu integračních seskupení jsou efekt konkurence a efekt rozsahu. Velký regionální trh, který je důsledkem integrace, snižuje postavení národních monopolů na trhu, umožňuje mezinárodním společnostem mít větší výhody z rozsahu činnosti z důvodu zvýšeného objemu produkce, v dlouhodobé perspektivě zvyšuje efektivnost ekonomiky na základě nižších výrobních nákladů. (Balassa 1961)

Každá integrační dohoda má své vlastní charakteristiky a ovlivňující faktory - model vzniku a rozvoje, vzdálenost mezi partnerskými zeměmi při integraci, rozvinutost ekonomiky, podobnosti států apod. (World trade report, 2011) Nicméně moderní teoretici na základě úrovně hospodářského rozvoje integračních zemí vymýšleli typologie integračních jednotek: vyspělá – vyspělá (North - North), vyspělá - rozvojová (North - South), rozvojová - rozvojová (South - South). V této typologii je integrace postsovětských zemí klasifikována jako integrace South - South, (World Trade Report, 2011), kde existují především regionální obchod a regionální dohody. Při integraci vyspělých zemí je rysem vnitrodvětvový obchod a konkurenceschopnost ekonomik, ale pro rozvojové – meziodvětvový obchod a vzájemná podpora ekonomik. Dohody vyspělých zemí ohledně klíčových otázek prohlubují integraci a zvyšují její tempo, avšak integrační procesy na základě dohod mezi vyspělými a rozvojovými státy probíhají pomalu.

Specifickým vzorem pro teorie integrace je SSSR. Dlouhodobý systematický vývoj SSSR jako jednotného ekonomického komplexu vedl k vysokému stupni obchodní celistvosti. Ve vědecké literatuře je SSSR modelem tzv. „specifické integrace“. Společný ekonomický prostor SSSR je důsledkem společné ekonomické politiky, kolektivizace a industrializace. Nicméně společný ekonomický prostor SSSR fungoval na základě centrálně-plánované politiky a ekonomických opatření, a proto nemůže být považován za integrační seskupení a být porovnáván např. s EU. (Shkvarja 2011)

Dlouho před vytvořením EU existovaly v SSSR všechny podmínky moderní regionální integrace, a to celní unie; společný hospodářský prostor s pohybem zboží, kapitálu, služeb a migrací populace, navíc jednotný trh, jednotná makroekonomická, daňová, sociální, ekonomická politika a politika zahraničního obchodu, jednotná měna. (Adrianov 2005)

Nicméně sovětské republiky neměly žádnou suverenitu, a proto nemohou být považovány za subjekty integrace. Navíc republiky byly shora omezené ve velkém množství svých činností a tím byly porušeny základní principy mezinárodní ekonomické integrace. Jednou z nejčastějších příčin takové struktury, kterou uvádí moderní teoretici, je to, že SSSR vznikl hned po pádu carské říše a převzal z ní mnoho rysů, například neomezenou moc centrální vlády a podřízení ostatních (slabých) oblastí centru.

SSSR měl rysy integračního seskupení - jednotná měna, zákony, ekonomika, kulturní podmínky a fungoval jako jednotný mechanismus - samostatný komplex několika států, kde

system zahraničního obchodu a jiných forem zahraniční ekonomické činnosti byl založen de facto na státním monopolu, tzn. že integrační proces probíhal na vnitrostátní úrovni, nikoliv na mezinárodní.

V důsledku rozpadu SSSR se objevilo hodně nových států, které mají společnou minulost a musejí fungovat samostatně (Pražauskas 1992) Aby nové státy měly lepší podmínky rozvoje, bylo základním cílem jejich vlád zachování ekonomických, vědeckých a technických vztahů. Pro tyto účely bylo založeno SNS. Po vzniku SNS začaly státy formovat zónu volného obchodu, byly podepsané stovky dvoustranných a mnohostranných dohod, které definují principy a směry vzájemné hospodářské spolupráce zemí v oblasti ekonomické, sociální, obranné a v dalších oblastech.

Bogomolov (2000) popsal integrační proces v rámci SNS na základě tří bodů:

- Členské státy;
- Nástroje a postup jejich aplikování;
- Vzájemný poměr ekonomických vztahů.

Na základě analýzy výše uvedených bodů Bogomolov zjistil, že během více než 20 let byly stanoveny hlavní členy integračního procesu, aktivně probíhaly nekontrolované změny ekonomických vztahů států, protože SNS nemělo nástroje pro kontrolu ve prospěch všech států. To znamená, že integrační proces v rámci SNS probíhal na základě rychlých rozhodnutí členských států bez ohledu na jejich reálné ekonomické síly. S podpisem nové dohody v roce 2011 zkusily země najít nové nástroje pro dosažení těch cílů, které nebyly dosaženy po celou dobu formální existence zóny volného obchodu v rámci SNS.

Za základní problém integrace států na konci 20. a na začátku 21. století Bogomolov považuje skutečnost, že země SNS se soustředily na vlastní národní zájmy, což vedlo k oslabení vztahů v oblasti zahraniční hospodářské spolupráce a jejich přeorientování směrem od postsovětských států k Evropě a Asii. Na jedné straně to mělo pozitivní efekt, protože během několika let tržní transformace národního hospodářství změnily postsovětské státy své názory, překonaly izolaci od ostatního světa, odstranily mechanismy plánovaného hospodářství, deficit zboží a služeb, výrazně rozšířily svoji produkci (Greenberg 2003). Na straně druhé je oslabení vztahů pravděpodobně důsledkem situace, kdy se státy nemohou dohodnout na společných integračních krocích, např. na stanovení cen výrobků a služeb, podmínek pro zahraniční investice a projekty, prohlubování mezinárodní produkce, tvorbě volných ekonomických oblastí, vývoji mezinárodních dohod a právních předpisů v rámci

integrace, což samozřejmě vede k některým omezením národní suverenity (Kuskova 2011). Navíc jsou státní zájmy často v rozporu s mezinárodními ohledně řešení globálních problémů, ekologie, dopravy a energie, školství, zdravotnictví a dalších oblastí. Aby státy překonaly rozpory v těchto oblastech, musí existovat orgán mezivládní spolupráce, který bude vybírat optimální kombinace národních a mezinárodních zájmů.

Výsledky integrace v rámci SNS jsou rozporuplné - byl podepsán velký počet dohod, které většinou nebyly splněny, ale splněné dohody se staly základnou pro lepší a úspěšnější sdružení, protože k nim patří existence bezvízové migrace mezi většinou států SNS, stanovení pravidel pracovní migrace, rozšíření vzájemných investic. V současné době je v postsovětském prostoru kromě SNS mnoho dalších efektivních sdružení: Sdružení Běloruska a Ruska, EAEU, CU a další. Nejefektivnějšími a odpovídajícími všem požadavkům integrace jsou CU a EAEU (Shishkov 2006)

3.4 Vývoj mezinárodní ekonomické organizace EAEU

Smlouva o založení EAEU ze dne 10. října 2000 byla ratifikovaná všemi členskými státy 30. května 2001. Státy – zakladateli jsou Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Rusko a Tádžikistán. V roce 2006 se připojil Uzbekistán, ale v roce 2008 svou činnost v rámci EAEU pozastavil.

Celková plocha členských států EAEU činí kolem 20,374,000 mil. km, počet obyvatel dosahuje přibližně 182,6 milionu lidí (3 % světové populace) a HDP tvoří 4 % světového HDP. EAEU má silnou surovinovou základnu. V roce 2011 tvořil podíl EAEU na světových zásobách ropy - 7,5 %, uhlí - 22 %, v oblasti výroby energie - 5,5 %, ocelářství - 5,1 %, obilí - 5,9 %.

V průmyslových zásobách uranu, diamantů, zlata, stříbra, zirkonia a řady dalších nerostů je EAEU mezi 1. - 3. místem na světě (EAEU Today 2013).

Členové EAEU jsou hlavními vývozci nerostných surovin, kovů, ropy, plynu, chromu, hliníku, niklu a diamantů na světový trh.

Nicméně spolupráce a integrace začala probíhat dříve, než byla založena EAEU. Nejdůležitější byly následující dohody: Dohoda o celní unii mezi Běloruskem, Kazachstánem a Ruskem (1995), Smlouva o prohlubování integrace v ekonomických a humanitárních sférách mezi Běloruskem, Kazachstánem, Kyrgyzstánem a Ruskem (1996) a

Smlouva o celní unii a společném hospodářském prostoru mezi Běloruskem, Kazachstánem, Ruskem, Kyrgyzstánem, Tádžikistánem (1999).

Od května 2002 mají status pozorovatelů EAEU Ukrajina a Moldavsko, od ledna 2003 Arménie (EAEU 2004)

Hlavním cílem založení EAEU je podle smlouvy z 10. října 2000 rozvoj ekonomické spolupráce, obchodu, podpora procesu tvorby CU a SEP, koordinace činností zúčastněných zemí v oblasti integrace do světové ekonomiky a mezinárodního obchodního systému. Hlavní směr vývoje je definován jako zabezpečení dynamického rozvoje integračních partnerů prostřednictvím koordinace sociálně-ekonomické transformace spolu s efektivním využitím jejich ekonomického potenciálu s cílem zvýšit kvalitu života občanů.

Hlavní úkoly EAEU:

- Formování volného obchodu, společného trhu s jediným systémem netarifní regulace;
- Zajištění podmínek volného pohybu kapitálu;
- Vytvoření jednotného finančního trhu;
- Harmonizace základních principů procesu přechodu k zavádění a využívání jednotné měny v rámci společnosti;
- Vývoj systému celní regulace;
- Vývoj tržních pravidel pro zboží a služby, regulace procesu přístupu na trh uvnitř společenství;
- Zajištění stejných podmínek pro produkci a podnikání;
- Zajištění volného pohybu občanů v rámci EAEU;
- Harmonizace národních legislativ;

Státy mají zájem o prohlubování integrace, tzn. že státy postupně přejdou z dohody o volném obchodu (trh bez cla) do CU (zavedení celní regulace pro zboží z třetích zemí) a následně k finální etapě integrace.

EAEU je zaměřená na řešení a vyřešení problémů, které nebylo možné vyřešit v rámci SNS. Mezi tyto problémy patří otázky mezinárodní spolupráce bez omezení nezávislosti členských zemí současně s procesem prohlubování integrace v důležitých oblastech států, jakými jsou ekonomická, politická a humanitární, vzájemná podpora států v jejich aktivitách na zahraničním trhu, zlepšení právní základny zahraniční ekonomické spolupráce.

Mezistátní rada - nejvyšší řídicí orgán Euroasijského hospodářského společenství. Je složená z hlav států a vlád. Její hlavní funkcí je projednání otázek týkajících se společných zájmů členských zemí, formování strategie, směru a podmínek pro prohlubování integrace, rozhodování pro plnění hlavních úkolů EAEU. (Zerkalov 2009)

Integrační výbor je tvořen z místopředsedů vlád států. Zajišťuje spolupráci strukturálních orgánů organizace, kontroluje provádění rozhodnutí mezistátní rady, připravuje návrhy pro tvorbu rozpočtu a kontroluje jeho výdaje.

Soud EAEU – řeší ekonomické spory. (Zerkalov 2009)

EAEU má rozpočet určený k zabezpečení činnosti orgánů. Příprava a realizace rozpočtu probíhá na základě Předpisu, ve kterém je rozepsán postup tvorby a realizace rozpočtu EAEU. Předpis byl schválen radou EAEU 31. května 2001. Podle tohoto dokumentu integrační výbor připravuje rozpočet EAEU na následující finanční rok, který lze čerpat po konzultaci s členskými zeměmi, poté musí být rozpočet schválen Mezistátní radou. Rozpočet EAEU musí mít vždy kladné saldo. V případě zadluženosti jednoho členského státu na sumu větší, než je jeho každoroční vklad do rozpočtu, může mezistátní rada zablokovat právo hlasování státu v orgánech EAEU po dobu splacení dluhu a do té doby rozdělit hlasy mezi ostatní členy na základě výše jejich vkladu do rozpočtu EAEU. Zerkalov (2009)

V důsledku vývoje Euroasijského hospodářského společenství spolu s řídicími orgány vznikly i různé nevládní orgány, jejichž organizování a provedení umožňuje projednat a vzít v úvahu zájmy podnikatelské sféry členských zemí při vývoji klíčových oblastí integrace a také vytvořit platformu pro dialog mezi vládami a veřejností organizace. Podle mého názoru je provádění těchto opatření jednou z podmínek úspěšné realizace integrace, ve srovnání s předchozími iniciativami postsovětských zemí v rámci SNS.

Například novým řešením pro intenzifikaci spolupráce států je ekonomické fórum EAEU, které je podporováno integračním výborem EAEU, Obchodní radou EAEU (založena v roce 2002 pro vstup kterýchkoliv právnických osob s cílem podpory integrace v rámci EAEU) a komorou obchodu a průmyslu Ruska. Toto fórum je platformou pro spolupráci úřední a podnikatelské sféry za účelem výměny informací o procesu ekonomické transformace, vytvoření právní základny pro rozšiřování podnikatelské činnosti.

Nevládní fóra pomáhají rychleji a účinněji reagovat na výsledky integrace Ruska, Běloruska a Kazachstánu, protože podnikatelé mají možnost diskutovat o problémech a

perspektivách spojených s podnikáním v jediném systému a hledat možnosti vyřešení problému nejen v rámci jednoho regionu, ale v rámci celé EAEU.

V praxi integrace probíhá nejen na mezivládní úrovni, ale spolu se členy tzv. mikro úrovně integračního procesu (podnikatelé, organizace apod.) které mají vliv na proces integrace pro formování nejefektivnějších a transparentních podmínek podnikatelského prostředí a přilákání investic do zemí EAEU. V rámci EAEU byl vytvořen systém mechanismů pro zajištění procesu jak vertikální, tak i horizontální integrace.

V současné době první fáze integrace v rámci EAEU - vznik zóny volného obchodu – je úkol splněn a jeho funkčnost je zajištěna řadou bilaterálních smluv států-členů EAEU. V rámci EAEU funguje bezbariérový trh, neexistuje kvantifikované omezení, zdanění zboží je realizováno v konečném státu. Navíc členové EAEU vytvořily seznam omezených zboží a služeb z volného obchodu pro státy SNS, které nejsou členy EAEU.

Další integrace byla naplánovaná po vzniku CU a EAEU v rámci tří ekonomik – Ruska, Běloruska a Kazachstánu a s postupným připojením Kyrgyzstánu a Tádžikistánu.

V současné době státy dosáhly cílů uvedených v dokumentech CU a EAEU.

Během první fáze země CU zvolí společný systém tarifní a netarifní regulace s třetími státy. Druhá etapa - formování mechanismu rozdělení peněz z cla. Finální fáze – dokončení formování CU a přenos dohodnutých forem celní kontroly z vnitrostátních hranic do hranic CU a vstoupení v platnost společného celního sazebníku pro třetí státy. Turlai (2011)

Formování společného hospodářského prostoru bylo stanoveno provést podle plánu, který musel být připraven a podepsán nejpozději 1. ledna 2012. K tomuto termínu státy musely podepsat nutné dohody pro formování základny SHP – sjednotit daňovou, měnovou, úvěrovou, finanční, obchodní a celní politiku.

První část plánu byla naplánovaná na období 2010-2011. Účelem bylo podepsání 14 dohod do 1. července 2011 a ještě 6 dohod do konce roku. Všechny tyto dohody byly podepsány v prosinci 2010, byly ratifikovány členy a vstoupily v platnost 1. ledna 2012. Tím odstartoval SHP.

Druhá část plánu – podepsání řady dalších dohod schválených mezistátní radou EAEU, a to celkem 13 mezistátních a 42 jiných dokumentů.

Státy očekávají, že podpis těchto dokumentů způsobí plné fungování SHP ke konci roku 2016, jehož cílem je vytvořit podmínky pro stabilní a efektivní vývoj ekonomik zúčastněných zemí a zvýšit kvalitu života.

Mezi základní principy SHP patří – princip nediskriminace, princip vzájemné pomoci, princip rovnoprávnosti a princip odpovědnosti.

Na základě plánu je SHP vytvořen z několika etap:

- Plné funkční fungování CU;
- Formování základny pro SHP (včetně formování společného trhu);
- Formování společné infrastruktury;
- Společné aktivity v rámci ekonomické politiky;
- Sjednocení právních předpisů.

Činnost nové organizace není v rozporu se systémem WTO, protože dohoda o formování a regulaci činnosti SHP je vypracovaná s ohledem na její pravidla a předpisy. Russian Ministry of Economic Development (2015)

Euroasijské hospodářské společenství, které plánuje nahradit nová unie - je mezinárodně uznaná organizace, která je pozorovatelem při OSN. Členové EAEU za 13 let podepsali téměř 30 memorand o spolupráci s OSN a dalšími mezinárodními institucemi. Významnými mezinárodními partnery EAEU jsou OSN a její organizace, Světová celní organizace, OBSE, Evropská unie. Spolupráce EAEU s organizacemi OSN v různých oblastech byla několikrát uvedena v usneseních Valného shromáždění OSN. Mansurov (2013)

Na základě této informace je vidět, že spolupráce EAEU s různými mezinárodními organizacemi ukazuje rostoucí ekonomický a politický potenciál integračního seskupení, a proto i novou geopolitickou jednotku na mapě – Euroasijskou ekonomickou unii.

Kromě důležitých otázek formování CU a EHP je nutné rozvíjet vzájemnou spolupráci členských států EAEU, zaměřit se na realizaci mezistátních společných programů, projektů a konceptů, jako byly např. mezistátní program „inovativní biotechnologie“, který probíhal v letech 2011-2015, program formování společného automatizovaného systému kontroly celního tranzitu členů EAEU, od roku 2012. Mansurov (2013)

V roce 2006 byla založena Euroasijská banka pro rozvoj. Hlavním cílem této organizace bylo zajistit proces realizace investičních projektů v nejdůležitějších sektorech společné ekonomiky, např. doprava, inovace, ekologie atd. Turlai (2011)

Pro rozvoj inovací bylo v roce 2009 založeno Centrum inovačních technologií, protože inovace, jak je výše uvedeno, jsou jedním z nejdůležitějších odvětví. V rámci tohoto centra

provádí členské státy společný rozvoj inovačních projektů v oblasti nanotechnologie, biotechnologie a informačních technologií. Turlai (2011)

Pro podporu států v době světové hospodářské krize v roce 2009 byl založen Protikrizový fond EAEU.

Vytvoření Euroasijského hospodářského společenství představuje reakci postsovětských států na problémy v rámci SNS a je výsledkem nutnosti užší spolupráce států a realizace společné ekonomické politiky pro zlepšení postavení členských zemí ve světě, čemuž odpovídají důvody založení EAEU. Při porovnání EU a EAEU, je vidět mnoho podobností v cílech a směrech rozvoje, ale EAEU má jiné metody pro jejich dosažení - prohlubování integrace jak na nadnárodní úrovni, tak i na mikroúrovni se zapojením podnikatelů do procesu integrace. Přestože EAEU vzniklo v důsledku neúspěšné integrace v rámci SNS, má velmi ambiciózní cíle:

- Vytvoření Euroasijské hospodářské unie;
- Úspěšné fungování SHP.

Na základě těchto cílů EAEU hledá nové způsoby spolupráce. Jedním z nich je možnost podnikatelů ovlivňovat a korigovat integrační směr v souladu s nově vznikajícími problémy.

To ukazuje, že integrace je možná i bez dostatečných předpokladů pro její vznik a že na základě mezinárodních integračních zkušeností, svých vlastních metod překonání problémů a dostatečné motivace jsou státy schopny překonat obtížnost a časovou náročnost integračního procesu.

3.5 Vývoj jednotného celního prostoru

Dalším krokem ve vývoji integrace v rámci EAEU bylo vytvoření Celní unie mezi Běloruskem, Ruskem a Kazachstánem. Účelem CU je odstranění mezistátních bariér pro pohyb zboží a služeb. Pod integrací v rámci CU se rozumí vytvoření společného celního prostoru a odstranění cla mezi členy unie. Výjimkou je kompenzační opatření.

Na rozdíl od zóny volného obchodu, existující v rámci SNS, cílem CU bylo vytvoření společného systému celních poplatků a liberalizace vnějších obchodních bariér pro třetí země.

Metody CU zajišťují stabilitu unie před vnějšími ekonomickými hrozbami, tvoření mezistátních podniků, nových pracovních míst, zlepšení konkurenceschopnosti, liberalizace ekonomické činnosti s třetími zeměmi a intenzifikace ekonomické spolupráce.

Úspěchy CU vedly k zapojení dvou dalších zemí – Arménie a Kyrgyzstánu. Atambaev (2014) Dalšími kandidáty jsou Tádžikistán a Tunisko. I přestože je Tádžikistán členem EAEU, má skeptický pohled na prohlubování spolupráce v rámci CU.

Ke konci roku 2011 měla CU všechny institucionální jednotky, právní základnu, celní kodex, tarifní a netarifní metody celní regulace a řadu dalších mechanismů a opatření pro zajištění plného fungování.

CU díky odstranění cla a zpracování společného celního kodexu zvýšila prodej mezi členskými státy a kompenzovala snížení poptávky na světových trzích. Nicméně efekt na integrační proces mělo ve větší míře odstranění bariér a prohlubování hospodářské spolupráce než zvýšení objemu vzájemného obchodu.

Nicméně úspěchy v rámci CU byly důvodem pro další prohlubování integrace a vytvoření SHP mezi Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem. Prvním krokem pro vytvoření společného hospodářského prostoru bylo podepsání dohody o formování společného hospodářského prostoru od 19. září 2003. V souladu s dohodou SHP členské země sjednotí své celní území, kde na základě společných principů bude zajištěn volný pohyb „čtyř svobod“, budou fungovat společné ekonomické regulační nástroje, budou provádět společnou politiku v oblasti zahraničního obchodu spolu s koordinací politiky v oblasti daní, měnové a finanční politiky pro zajištění spravedlivé konkurence a makroekonomické stability.

SHP začal fungovat 1. ledna 2012 hned po podepsání 17 dohod, které zformovaly normativní základnu. EHK (2012) V rámci SHP státy formulují směry a etapy v ekonomikách členských států, aby efektivněji používaly svůj hospodářský a produkční potenciál, tvořily lepší investiční klima, prováděly společnou antimonopolní politiku, finanční a daňovou politiku a zajistily podmínky spravedlivé konkurence v rámci SHP. Přesně definované kvantitativní parametry pro definování stability ekonomického vývoje:

- Schodek rozpočtu do tří procent HDP;
- Státní dluh maximálně 50 procent HDP;
- Úroveň inflace ne více než 5 procentních bodů ve srovnání se státem s nejmenším růstem cen za pozorované období. Likhachev (2012)

V rámci SHP se za účelem zajištění volného pohybu kapitálu země společně dohodly na liberalizaci, zjednodušení regulační kontroly a odstranění nadbytečných omezení. Likhachev (2012)

V oblasti finančních služeb byl naplánován přechod k jednotnému trhu cenných papírů, zavedení společných požadavků pro bankovní a pojišťovací služby na trh s cennými papíry, společný přechod členských států k použití mezinárodních norem účetnictví. Likhachev (2012)

V oblasti pohybů - zrušení omezení migrujících pracovníků a zvýšení doby registrace do 30 dnů. Likhachev (2012)

Orgány v rámci CU a SHP:

- Eurasijská hospodářská komise - první regulační nadnárodní orgán, jehož úkolem je zajištění rozvoje CU a vypracování návrhů pro další prohloubení ekonomické spolupráce mezi zeměmi v oblasti své činnosti. Oblast zájmu EHK je stanovena ve smlouvě o založení Euroasijské ekonomické komise a řadou smluv a rozhodnutí Euroasijské ekonomické rady. Komise se skládá z 1000 členů a financovaná je členskými státy.

EHK se skládá z několika komisí:

- Rada komise – mezistátní orgán, skládá se z jednoho zástupce každého členského státu (obvykle místopředsedy vlády). Cílem je regulace integračního procesu v rámci CU a SHP, projednání smluv.

- Kolegium komise – nadnárodní orgán, skládá se ze tří zástupců každého členského státu (členové komise mají status nezávislých úředníků, ale pochází z vlád států). Výkonný orgán EHK zajišťuje fungování CU a SHP, navrhuje další směry integrace, spolupracuje přímo s vládami členských států.

- Konzultační komise – nadnárodní orgán, skládá se z členů vlád a nezávislých expertů v různých oblastech. EHK (2012) Cílem je regulace v oblasti obchodu, technické regulace, daňové a měnové politiky, celní, dopravní, průmyslové a v řadě dalších oblastí. Plánuje se rozšíření činnosti komise na konkurenční oblast, regulace cen, státních nákupů, migrační politiky.

Vytvoření EHK se stalo důležitým směrem vývoje SHP, protože potřeba vytvoření nového nezávislého orgánu v rámci EAEU se objevila od začátku fungování SHP, členské státy převedly více než 90 svých funkcí na nadnárodní úroveň.

Integrace v rámci EAEU má celkem nadnárodní charakter, v jehož rámci může každý stát pomocí zahraniční politiky dosáhnout větších výhod, kde EHK na jedné straně je nadnárodním orgánem pro navrhování a plnění nadnárodních úkolů a na straně druhé metody a formy přijetí rozhodnutí, při kterých každý stát má zájem o prohlubování integračních vztahů, předává některé své funkce EAEU, aby měla plnou moc v realizaci integračních plánů. To jsou body, které chyběly při integraci v rámci SNS.

V aktuální fázi vývoje SHP získaly státy první zkušenosti z užší hospodářské spolupráce, která bude korigovaná s ohledem na ně během vývoje a prohlubování integrační spolupráce.

Další směr integračních procesů v zemích SHP rozepsán v deklaraci o euroasijské ekonomické integraci (od 18. listopadu 2011). Základním bodem deklarace je přechod na vyšší úroveň integrace do 1. ledna 2015 s dokončením kodifikace mezinárodních smluv, které tvoří základnu SHP. Očekává se, že ke konci roku 2016 bude vytvořena Eurasijská ekonomická unie – konkurenceschopná (v rámci globální ekonomiky) integrační jednotka, která bude centrem budoucích integračních procesů. Likhachev (2012)

Důležité je říct, že zapojení Ruska do WTO posílilo integraci CU a SEP a otevřelo mezinárodní mechanismus pro řešení obchodních sporů, zvýšilo zahraniční obchod zboží, služeb a investic, možnost vzít v úvahu národní zájmy ve vývoji mezinárodních obchodních pravidel. Smlouva o fungování CU v rámci WTO (2011). Nicméně CU a SHP mají šance na rozšíření počtu svých členů. Perskaya (2014) Během jednání s Evropskou obchodní organizací byly podepsány dohody s Vietnamem, Egyptem, Thajskem a Čínou o zónách volného trhu, které budou mít vliv na světové postavení nové integrační unie.

4 Současné problémy obchodní spolupráce v rámci SHP

Tato kapitola se bude zabývat současnou situací v rámci SHP, kdy bude rozebrána charakteristika jednotlivých členských států a jejich základní ekonomické ukazatele.

4.1 Charakteristika členských států

4.1.1 Bělorusko

V roce 2015 žilo v Bělorusku 9,513 mil. obyvatel. Na běloruském území žije více než 20 národností. Bělorusové tvoří 84 % obyvatel, Rusové 8 %, Poláci 3 %, Ukrajinci 2 %. Za rok 2014 se narodilo 118,697 tis. dětí, zemřelo 121,601 tis. osob. Přírůstek zaznamenali imigranti (24 941 osob, většina z Ukrajiny), zemi opustilo celkem 9 219 osob.

Tabulka č.1. Základní makroekonomické ukazatele Běloruska

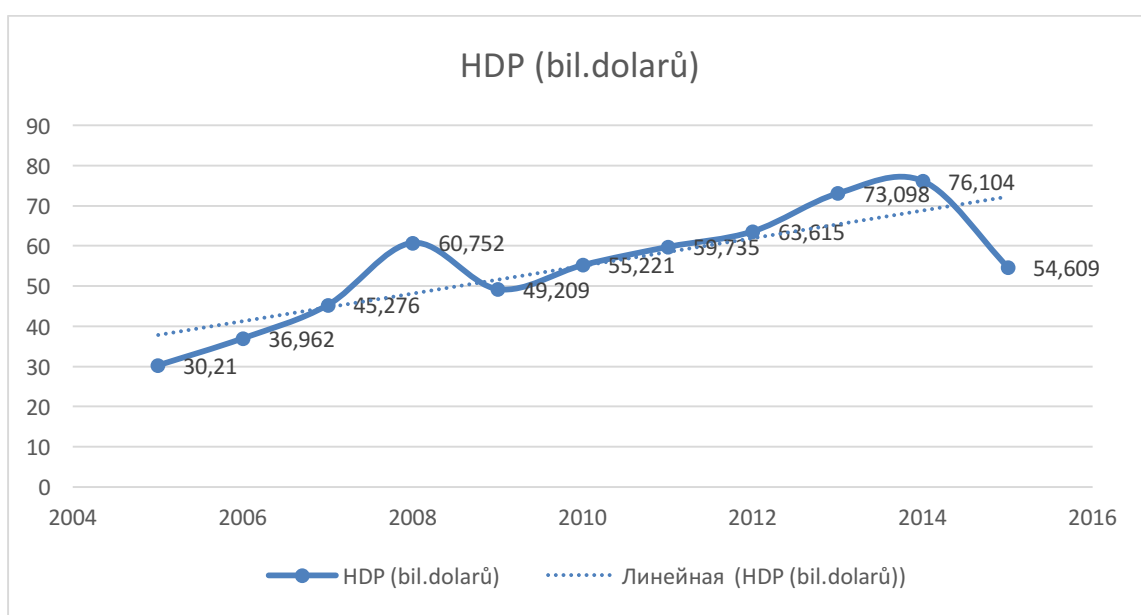
	2010	2011	2012	2013	2014
HDP (mld. BYR)	164 476	297 158	527 385	636 784	778 456
v % k předchozímu roku	7,7	5,5	1,5	0,9	1,6
HDP (mld. USD)	54,7	50,9	63,1	70,9	*
Podíl výroby na HDP (%)	46,1	45,8	47,2	44,9	*
z toho podíl průmyslu (%)	27,2	31,7	31,8	27,2	*
z toho podíl zemědělství (%)	9,2	8,6	8,4	7,9	*
z toho podíl stavebnictví (%)	9,6	6,8	6,9	9,8	*
Podíl služeb na HDP (%)	44,3	45,1	42,4	44,8	*
HDP na 1 obyvatele (tis. BYR)	17 331	28 953	56 036	68 533	82 163
Investice do základního kapitálu (mld. USD)	17,9	10,8	18,2	21,1	*
Obrat zahraničního obchodu (mil. USD)	66 101	93 694	100 900	89 700	87 500
Vývoz zboží a služeb (mil. USD)	29 296	46 030	51 900	44 046	43 555
Dovoz zboží a služeb (mil. USD)	36 804	47 664	49 000	45 800	43 945
Saldo zahraničního obchodu (mil. USD)	-7 508	-1 634	2 915	-2 340	-390

Inflace (%)	9,9	108,7	21,8	16,5	16,2
Nezaměstnanost (tis. osob)	33,1	28,2	24,9	20,9	23,9

Zdroj: Autor, na základě dat Národního statistického výboru Běloruska, Národní banky Běloruska.

Bělorusko je 73 ekonomikou na světě (CIA 2016), pokud jde o HDP (PPP). Vývoj nominálního HDP za období 2005-2015 podle data Světové Banky je v grafu č.1.

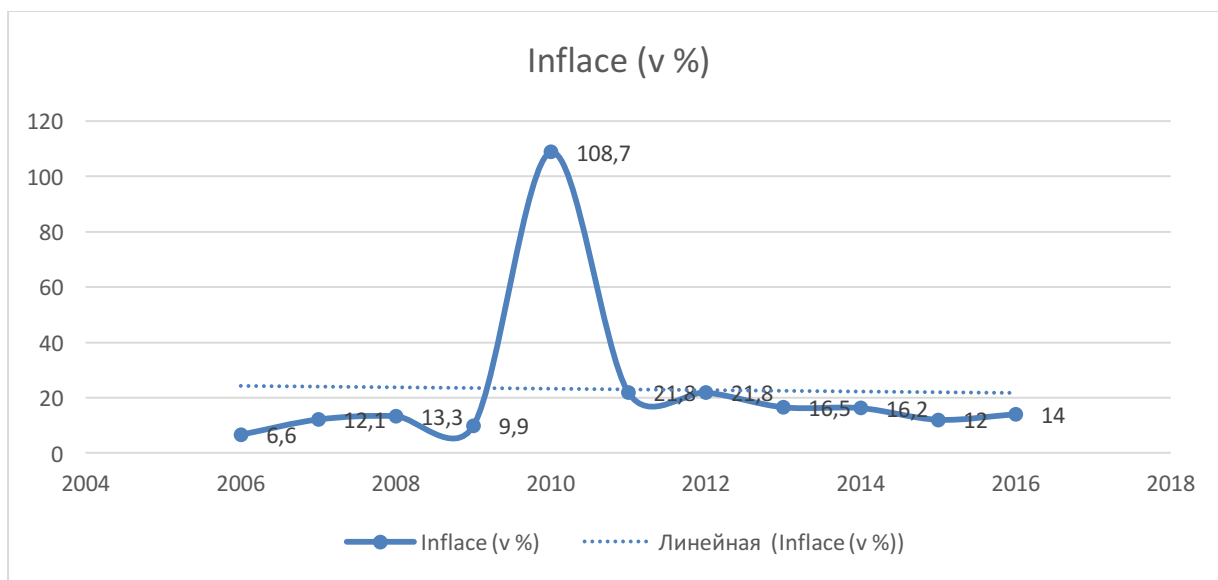
Graf č.1. Vývoj nominálního HDP Běloruska za období 2005-2015

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

Stát má rozvinutý systém zemědělství a strojírenství. Velká část výrobků z těchto odvětví je vyvážená. Nejdůležitějším partnerem Běloruska je Ruská federace. Bělorusko je vysoce závislá na dodávkách energie (především z Ruska), a také dle data statistického úřadu Belstat(2017), má vysokou inflaci (14%) podle evropských norem (Graf č.2).

Graf č.2. Inflace v Bělorusku za období 2006-2016

Zdroj: Autor, na základě dat Národního statistického výboru Běloruska(Belstat)

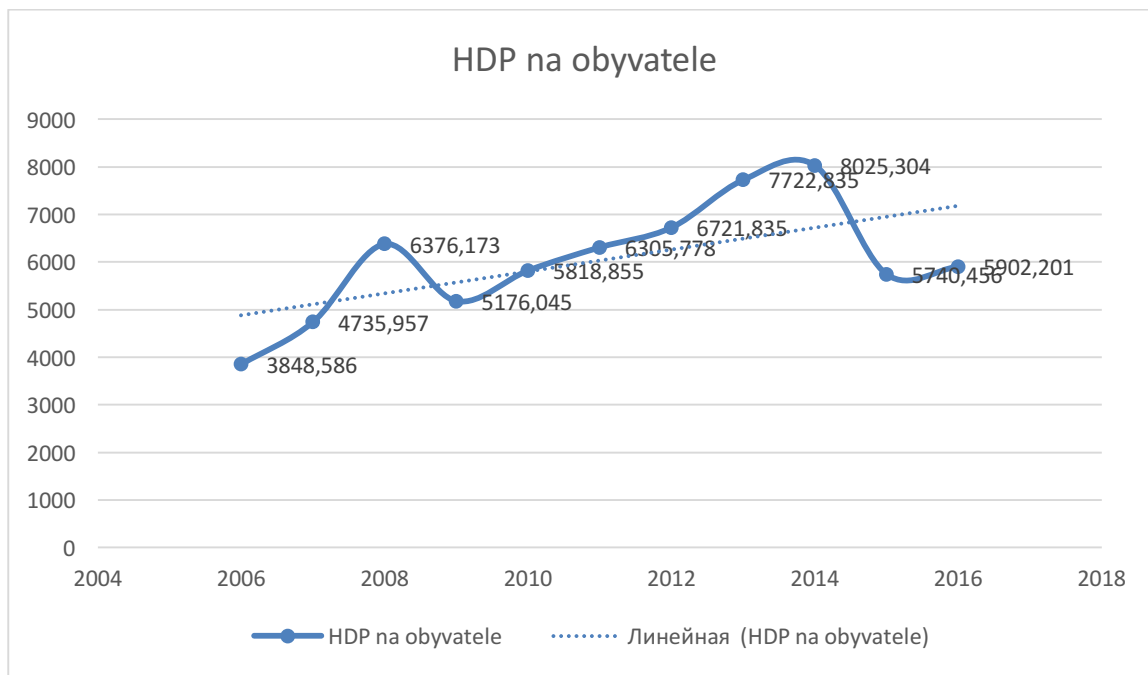
V roce 2011 Bělorusko bylo jedním ze světových lídrů v míře inflace (108,7 % v roce 2011), v porovnání s veškerými státy Evropy a Asie. Podle oficiální prognózy Belstatu, míra inflace by neměla překročit 12% v roce 2012 a 2013, ale lze vidět že těchto letech ukazatel měl hodnotu 21,8% a 16,5%.

Kromě toho, ukazatel HDP na obyvatele se také postupně snižuje v posledních letech a v roce 2016 činil 5092 dolarů(Graf č.3).

Ve struktuře ekonomiky Běloruska po dlouhou dobu dominoval průmyslový sektor, což dle ministra hospodářství Běloruska Snopkova (2011) jedinou efektivní metodou zajištění ekonomického růstu. Ale v posledních letech to přivedlo k nižšímu podílu soukromých podniků při tvorbě HDP – necelých 30 % oproti 60-80 % v sousedních zemích.

Rysem hospodářství republiky je relativně malý počet registrovaných právnických osob (14,462 v roce 2011) a podnikatelů (42037 v roce 2011). V porovnání s Ruskem s populací asi 15krát větší, v roce 2011 bylo 267krát více zaregistrovaných právnických osob a 97krát více jednotlivých podnikatelů. Pelkova (2013).

Graf č.3. HDP na obyvatele v Bělorusku za období 2006-2016

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

Podle doktora ekonomických věd Vladislava Inozemtseva (2011), charakteristickým rysem běloruské ekonomiky je mix plánovaného systému s tržním mechanismem, pokus zachovat průmyslovou základnu ve vlastnictví státu a státní intervence do ekonomických aktivit. Běloruská ekonomika je založena na zpracování a reexportu ruských surovin.

4.1.2 Kazachstán

V roce 2016 žilo v Kazachstánu 18,360 mil. obyvatel. Na území žije více než 15 národností. Kazaši tvoří 63,1 % obyvatel, Rusové 23,7 %, Uzbeki 2,9%, Ukrajinci 2,1 %, Tataři 1,3%, Němci 1,1% a ostatní.

Základní makroekonomické ukazatele Kazachstánu jsou v tabulce č.2.

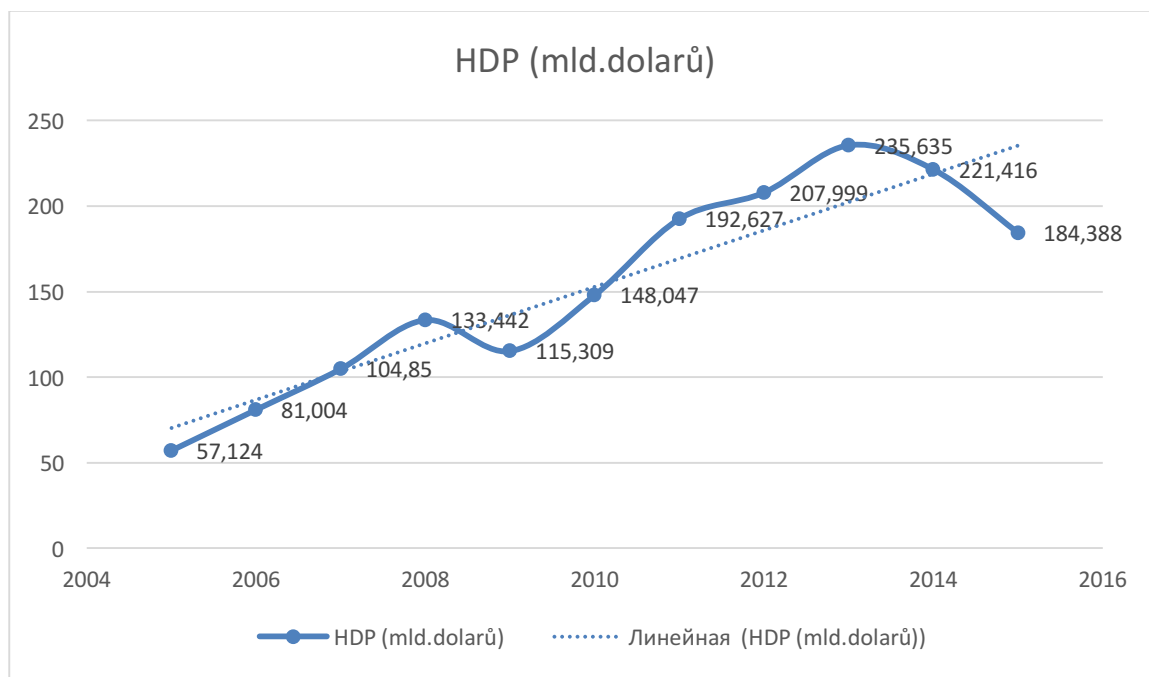
Tabulka č.2. Základní makroekonomické ukazatele Kazachstánu

	2011	2012	2013	2014	2015
HDP	7,5 %	5,0 %	6,0 %	4,6 %	1,5 %
míra inflace	7,4 %	6,0 %	6,5 %	7,4 %	13,6 %
míra nezaměstnanosti	5,4 %	5,3 %	5,2 %	5,2 %	5,0 %

Zdroj: Autor, na základě dat Národního statistického výboru Kazachstánu

Kazachstán je 42 ekonomikou na světě (CIA 2016), pokud jde o HDP (PKS). Vyvoj nominálního HDP za období 2005-2015 podle data Světové Banky je v grafu č.4.

Graf č.4. Vyvoj nominalneho HDP Kazachstánu za období 2005-2015

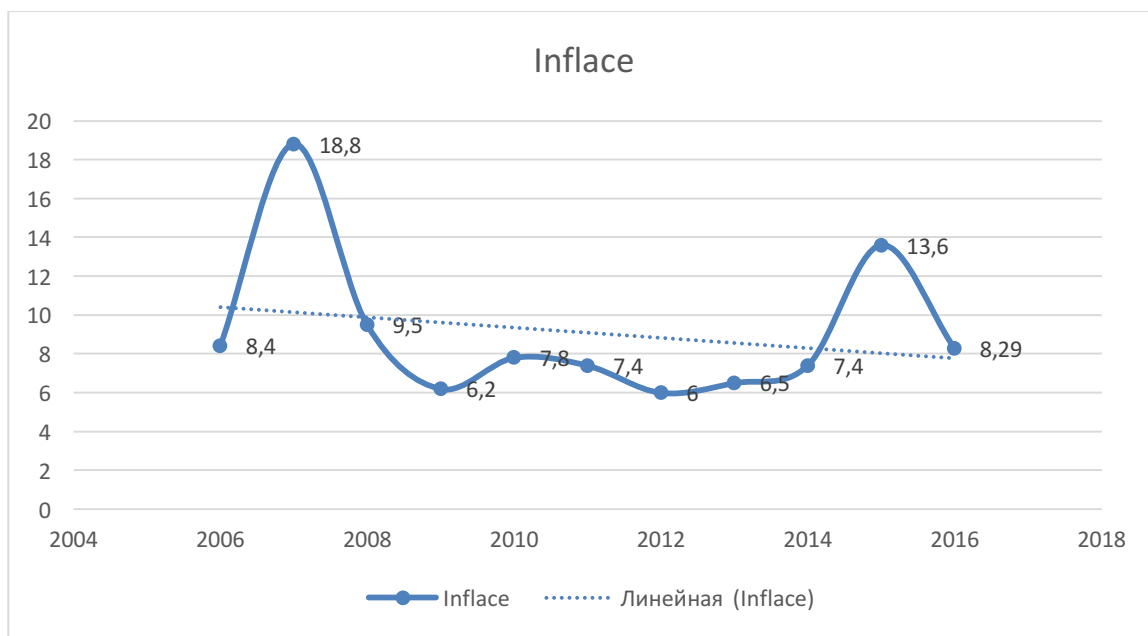

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

Průměrná měsíční mzda dosáhla k prosinci 2015 úrovně 154 500 tenge. Průměrná mzda kolísá podle jednotlivých oblastí Kazachstánu a též podle zaměstnaneckých odvětví. Např. v červnu 2014 dosahovala průměrná mzda v Astaně úrovně 182 tisíc tenge, v Almaty 158 tisíc tenge, v Mangystauské oblasti 222 tisíc tenge, v Atyrauské oblasti 221 tisíc tenge. Nejnižší průměrné mzdy jsou v Severo - kazachstánské oblasti, tj. 85 tisíc tenge, v Kostanajské oblasti 92 tisíc tenge. Nejvyšší jsou mzdy ve finančním sektoru, v důlním sektoru, v obchodu s nemovitostmi, v dopravě a spojích a ve stavebnictví, nejnižší mzda je v zemědělství.

Inflace v Kazachstánu za období 2005-2015 podle data Národního statistického výboru Kazachstánu je v grafu č.5.

Graf č.5. Inflace v Kazachstánu za období 2005-2015

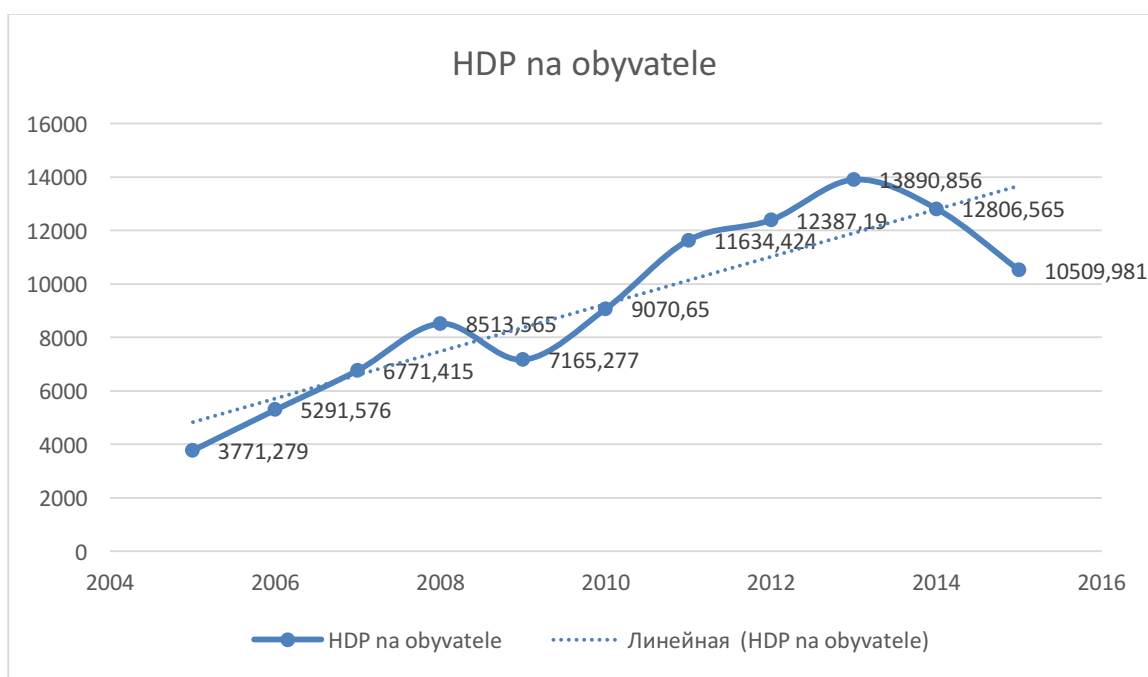

Zdroj: Autor, na základě dat Národního statistického výboru Kazachstánu

Devalvace místní měny v roce 2015 se projevuje na rostoucí inflaci, která dosáhla 13,6%, ale ECSAP OSN předpokládala 14,7 %.

Ukazatel HDP na obyvatele má rostoucí trend (Graf č.6) ale v posledních letech se postupně snižuje.

Graf č.6. HDP na obyvatele v Kazachstánu za období 2005-2015

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

HDP na obyvatele dosáhlo v Kazachstánu v roce 2015 úrovně 10 510 USD.

4.1.3 Rusko

V roce 2016 žilo v Rusku 146,5 mil. obyvatel. Na území žije více než 180 národností. Rusové tvoří 77,71 % obyvatel, Ukrajinci 1,35 %, Tataři 3,72%, a ostatní.

Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let jsou v tabulce č.3

Tabulka č.3. Základní makroekonomické ukazatele Ruska

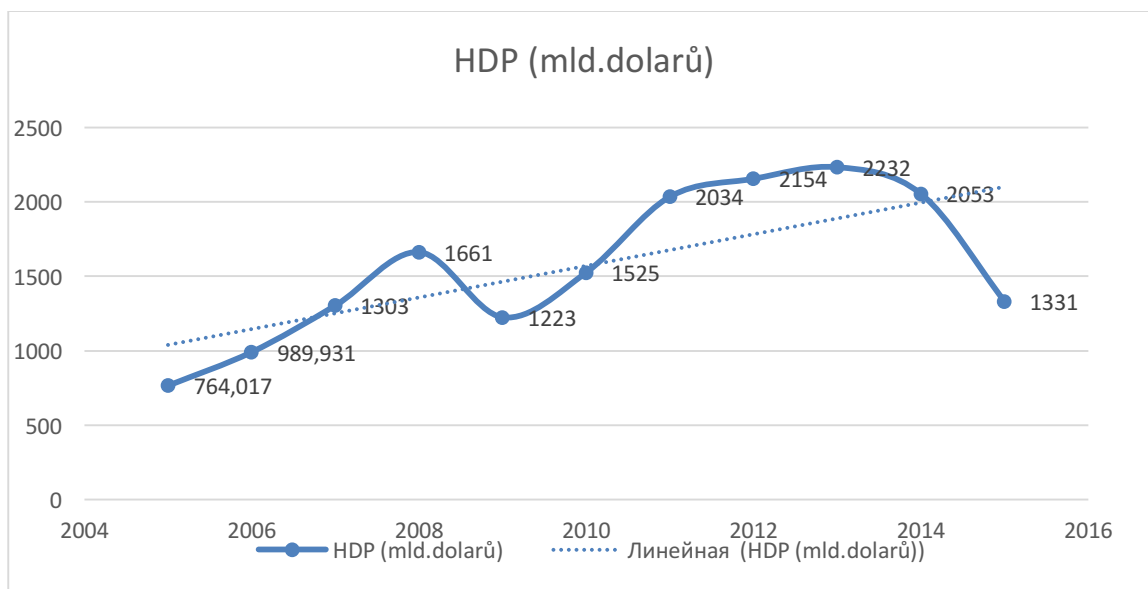
Ukazatel	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvatel (mil.)	142,9	143,4	143,6	146,3	146,3
Inflace (%)	6,1	6,6	6,8	11,4	12,9
HDP (mld. rub.)	54 369,0	62 357,0	66 689,0	71 406,4	80 412,5
HDP (%)	4,3	3,6	1,3	0,6	-3,7
HDP (na 1 obyv. v tis. rub)	380,5	438,0	466,3	489,1	549,6
Přímé zahr. investice (mld. USD)	18,4	39,0	26,1	18,5	6,7
Reálné příjmy (%)	0,8	4,2	5,2	-4,7	-4,0
Nezaměstnanost (mil. osob)	5,0	4,1	4,1	5,4	4,3
Obrat zahr. obchodu (mld. USD)	821,3	884,1	867,6	782,9	655,7
Export (mld. USD)	516,0	530,7	523,3	496,9	447,7
Import (mld. USD)	305,3	353,4	344,3	286,0	208,0

Zdroj: Autor, na základě dat Rosstatu, Ministerství ekonomického rozvoje RF, Centrální banky, Federální celní služby

Rusko je 7 ekonomikou na světě (CIA 2016), pokud jde o HDP (PKS).

Vývoj HDP za období 2005-2015 je v grafu č.7

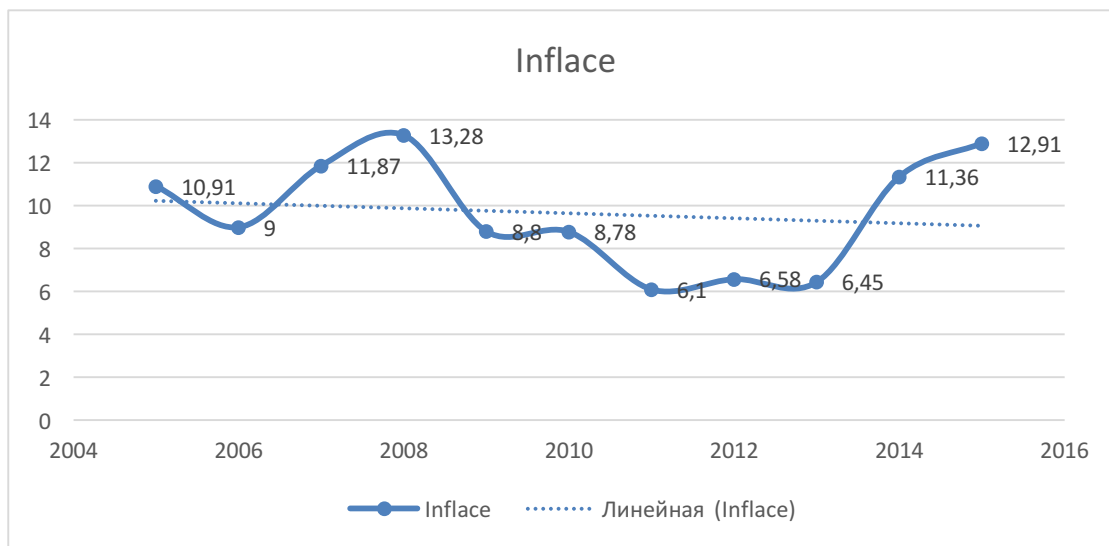
Graf č.7. HDP v Rusku za období 2005-2015

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

Podle korigované prognózy ministerstva pro hospodářský rozvoj RF by se HDP země měl v roce 2016 snížit o 0,3 %, zatímco mezinárodní ratingová agentura Moody's odhaduje snížení hospodářského růstu na 2,5 %, agentura SP na 1,7 % a Fitch na 1,5 %.

Graf č.8. Inflace v Rusku za období 2005-2015

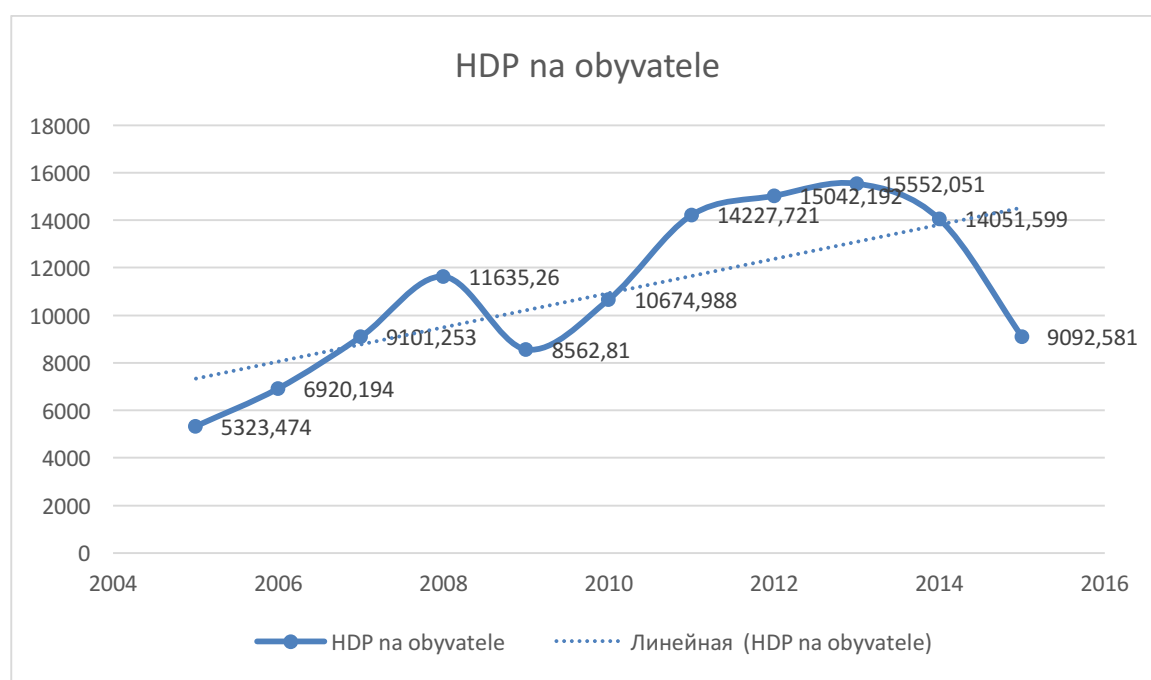

Zdroj: Autor, na základě dat Rosstatu, Ministerství ekonomického rozvoje RF, Centrální banky

Světová banka prognózuje snížení hospodářského růstu Ruska v roce 2016 o 1,9 %. Obnovu mírného hospodářského růstu v RF SB očekává až v průběhu roku 2017, a to na úrovni kolem 1 %. Expertní odhady počítají s průměrnou cenou ropy typu Urals na úrovni 40 USD/barel, inflací 8,5 %, odlivem kapitálu ve výši cca 40 – 50 mld. USD a průměrným kursem rublu 68,2 rublů/USD.

Negativní tendence ve vývoji ruské ekonomiky se odrazily jak na poklesu HDP na obyvatele (Graf č.9) tak i na sociální oblasti, když došlo ke zvýšení chudoby

Graf č.9. HDP na obyvatele v Rusku za období 2005-2015

Zdroj: Autor dle dat Světové Banky

Počet obyvatel s úrovní příjmů nižších, než je tzv. životní minimum (cca 9700 rublů) dosahoval cca 14 % celkového počtu obyvatel země. Na druhé straně bylo v daných podmínkách s pomocí nástrojů Centrální banky aj. vládních institucí dosaženo určité makroekonomické stabilizace, což se za využití volně plovoucího kursu, politiky v oblasti klíčové sazby Centrální banky a cca 16% devalvace měny mj. projevilo v posílení salda běžného účtu platební bilance

Podle údajů Centrální banky RF se souhrnný vnější dluh Ruska v roce 2015 snížil o 14 % z 599 mld. USD na 515,3 mld. USD. Ke snížení o 4,4 mld. USD došlo i u státního vnějšího dluhu, který tak ke konci roku 2015 vykázal hodnotu cca 50 mld. USD. Na

bankovní a korporátní sektory připadlo 132,3 mld. USD (snížení o 22,8 %), resp. 340,6 mld. USD (snížení o 9,2 %). Celková hodnota oficiálně vykazovaného vnitřního státního dluhu RF činí cca 7 100 mld. rublů, resp. 7,3 % HDP.

4.2 Ukazateli integrační spolupráce v rámci SHP

Pro další úspěšný rozvoj jednotného trhu SHP je nutné porozumět tomu, v jaké míře dnes funguje CU a jakých úspěchů bylo dosaženo ve vývoji a fungování společného celního prostoru.

V současnosti ještě nemáme tolik dat, aby bylo možné přesně vyhodnotit účinnost obchodní a hospodářské spolupráce mezi zeměmi CU, protože ta existuje teprve 5 let, ale můžeme zanalyzovat předběžné hospodářské výsledky integrace.

Objem vzájemného obchodu se zbožím v roce 2015, vypočtený jako součet objemů nákladových operací vývozu CU, činil 45,379,8 mil. \$, což je méně než v roce 2010 - 47 134,6 mil. \$, ale vyšší než v roce 2014 - 42 811,9 mil. \$. Velký nárůst byl pozorován v roce 2011 – 63 113,3 (+133,9%), ale nakonec v roce 2013 došlo k výraznému poklesu tempa růstu na 93,5 % v porovnání s rokem 2012, a to možná kvůli různým problémům a neshodám mezi účastníky CU..

Hlavním dodavatelem zboží na trh CU je Ruská federace. Na konci roku 2015 objem jejího vzájemného obchodu s ostatními státy CU dosáhl 28 718,6 mil. \$, což představuje 63,3 % z celkového obchodu zemí CU, Bělorusko se na celkovém obchodu podílelo 24,2 % (10 998.1 mil. USD), Kazachstán 10,8 % (4 886,8 mil. \$). Vzájemná závislost CU zůstává na nízké úrovni: po dobu několika let byl rozvoj obchodních vztahů mezi zeměmi nerovnoměrný, například podíl Kazachstán se postupně snižoval a Běloruska naopak zvyšoval. Přesto je zřejmé, že k posílení mnohostranné spolupráce v CU od doby jejího založení zatím nedošlo.

Obchodní vztahy uvnitř CU se vyvíjí nerovnoměrně. Objem obchodu v rámci Celní unie v roce 2015 vzrostl ve srovnání s rokem 2008. Nicméně podíl zahraničního obchodu Ruska a Běloruska se zvýšil, ale podíl Kazachstánu se naopak snížil. V současné fázi vývoje státům CU chybí efekt tzv. přeorientování obchodu. A to také potvrzuje neexistence vícestranné spolupráce.

Mezi hlavní exportní produkty TC patří ropa a plyn, stroje a zařízení, stejně jako kovy a výrobky z nich, potravinářské výrobky, jejichž podíl v roce 2015 představoval více než

80 % vývozu CU. Rusko mělo v roce 2016 65 % z celkového vývozu. Hlavním bodem ruského exportu v roce 2015 jsou ropa a plyn (asi 44 % vývozu země), dále stroje a zařízení (16 %) a kovy a výrobky z nich (téměř 12 %).

Distribuce výrobků vypadá takto: Bělorusko – paliva, suroviny a kovy; Kazachstán kromě výše uvedených také stroje a zařízení.

Exportní struktura Kazachstánu je velmi podobná ruské: v roce 2015 tvoří 40 % vývozu jsou paliva a suroviny, kovy a výrobky z nich (31 %), stroje a zařízení (10,4 %). Do Ruska a Kazachstánu jsou dodávána paliva, suroviny a barevné kovy, do Běloruska ještě i hliník.

Rysem exportních struktur Ruska a Kazachstánu je vysoký podíl paliva, kovů a produktů z nich. Můžeme říct, že exportní model Ruska a Kazachstánu je surovinový.

Podobnost exportních struktur Kazachstánu a Ruska lze ověřit tzv. "indexem podobnosti exportních struktur" (Similarity Index).

Vypočet indexu pro rok 2010 je v tabulce č. 4

Tabulka č. 4 - Index podobnosti exportních struktur

Země	Index podobnosti
Rusko – Bělorusko	29%
Bělorusko – Kazachstán	8%
Kazachstán - Rusko	44%

Zdroj: Autor dle Eurasian Development Bank

Exportní struktura u Běloruska je nejvíce diferencovaná. Vývoz surovin je jednou z největších komodit, ale nepřevládá tolik nad ostatními v porovnání s exportními strukturami Ruska a Kazachstánu.

Podíl Běloruska v objemu vzájemného obchodu činil 25 % v roce 2015. Hlavními oblastmi exportu jsou stroje a zařízení (38 %), potraviny (24 %) a chemické výrobky (10 %). Důležité je říct, že Bělorusko v rámci CU vyváží do Ruska a Kazachstánu dopravní prostředky, mléčné a masné výrobky, stroje a zařízení.

V největší míře bylo na trh CU orientováno Bělorusko, do něhož dovoz v roce 2015 činil 17 210,9 mil. \$, a Rusko - 14 082,64 mil. \$. Tato čísla jsou nižší než v předchozím roce.

Kromě toho má Rusko kladné saldo vzájemného obchodu na konci roku 2015 - 14 635,9 mil. \$, Kazachstán a Bělorusko mají záporné.

V důsledku tyto země dováží více, než produkují a vyváží, a tím jsou více závislé na trhu CU.

Vzhledem k tomu, že exportní struktury Ruska a Kazachstánu jsou velmi podobné, lze říct, že tyto země jsou konkurenty v rámci CU, zatímco CU předpokládá spolupráci. Navíc podobnost vývozní struktury snižuje integrace ekonomik zemí.

Komoditní struktura běloruského vývozu má industriální charakter, protože se většinou skládá z produktů zpracovatelského průmyslu.

Celkově však země CU exportují málo high-tech výrobků. Je jasné, že musí zformovat opatření pro rozvoj výroby a vývozu high-tech produktů, které nejen zlepší strukturu vývozu, ale také budou podporovat rozvoj technologií, vytvoření vysoce kvalifikovaných pracovních míst a růst hodnoty exportní produkce.

Rusko, Kazachstán a Bělorusko jsou v různé míře závislé na vzájemném dodání výrobků. Nejvyšší stupeň závislosti na obchodu s členskými zeměmi CU vykazuje Bělorusko, značně závislý na dovozu z Ruska je i Kazachstán. Nízký objem obrátu mezi Kazachstánem a Běloruskem je odůvodněn objektivními faktory: žádné hranice, vzdálenost mezi oběma zeměmi. Kromě toho podle běloruského ekonomy A. Sinkeviche dodání ropy a plynu potřebných pro běloruskou ekonomiku vyžaduje uzavírání dohod a smluv mezi třemi státy, protože na území Ruska se nachází ropovody, což vede k omezení sortimentu zboží, které může být dodáno z Kazachstánu do Běloruska. Nicméně Bělorusko se snaží postupně zvyšovat svůj vývoz průmyslového zboží do Kazachstánu, jehož strategie ekonomického rozvoje je zaměřena především na modernizaci.

Nicméně za stejné období mají členské státy CU větší ukazatele exportu a importu s třetími státy, přičemž vývoz převyšuje dovoz. (GRAF ukazatelů v porovnání se situací na trhu uvnitř CU).

Je zřejmé, že v rámci CU můžeme do konce roku 2013 pozorovat zvýšení objemu zahraničního obchodu, následně byl zaznamenán jeho pokles kvůli sankcím.

Z celkového obrátu zahraničního obchodu s třetími zeměmi za rok 2015 Rusko představuje 83,5 %, Kazachstán - 10,4 %, Bělorusko - pouze 5 %. Ve všech zemích byl vývoz větší než dovoz.

V komoditní struktuře vývozu do třetích zemí v roce 2015 dominují minerální produkty – 65,6 % z celkového počtu vývozu z členských států a kovy - 9,6 %, Podle statistických údajů SHP 84,4 % z těchto produktů prodává Ruskem na vnějším trhu.

Kromě toho je hlavním kupujícím vyváženého zboží z CU v roce 2015 EU - 48,9 % z celkového objemu vývozu. Z evropských zemí nakupuje nejvíce zboží Německo – 8,8 %, Nizozemí - 8,7 % a Itálie - 7,1 %. Podíl zboží prodávaného na čínský trh v roce 2015 činil 13,6 % z celkového vývozu. Partneři v rámci SNS tvořily v roce 2015 5,7 % vyváženého zboží, z toho Ukrajina – 3,6 %. Vývoz do Spojených států činil 4,1 %, do Japonska asi 4 %.

Struktura dovozu CU v roce 2015 se skládá většinou z dokončených výrobků.: stroje, zařízení a dopravní prostředky (téměř polovina dovozu – 45,4 %), chemické výrobky (15,4%), zemědělské produkty a potraviny (13,4 %).

Vzhledem k tomu, že 82 % nákupu těchto výrobků provádí Rusko, můžeme říct, že Rusko definuje obecnou strukturu dovozu CU. Objemy dovozu do Kazachstánu a Běloruska jsou tak malé, že nemají tak velký vliv na strukturu dovozu CU. Mezi nejvýznamnější dovozci pro Rusko stejně jako pro Kazachstán a Bělorusko jsou Evropská unie a Čína.

Podle statistických dat SHP bylo asi 41 % dovozu do CU zboží z EU, největšími dodavateli byly Německo, Itálie a Francie. Čína exportovala do CU 21,3 % z celkového importu CU za rok 2015. Dovoz ze zemí SNS – 5 %, z toho Ukrajina - 3,7 %. Na základě malého objemu jak importu, tak i exportu ze SNS můžeme říct, že obchodní vztahy se zeměmi SNS jsou nerozvinuté a nemůžeme mluvit o úspěšnosti integrace v rámci SNS..

V analýze byly vypočítány jiné ukazatelé obchodní integrace CU (tabulka č.5), které používali Schiff a Winterson (2005) pro jiné integrační seskupení.

Tabulka č. 5: Indexy regionální obchodní integrace CU 2010-2015

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkový podíl vzájemného trhu v celkovém obratu zahraničního trhu CU	0,25	0,14	0,15	0,17	0,13	X
Podíl obratu zahraničního trhu CU na světovém trhu	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	X
Index intenzity regionálního obchodu	5,9	7,0	7,1	6,6	6,3	X

Zdroj: vypracováno autorem na základě data z United Nations Conference on Trade and Development

Celkový podíl vzájemného trhu v celkovém obratu zahraničního trhu CU - charakterizuje podíl tuzemského vývozu a dovozu v regionu na jeho celkovém obratu zahraničního trhu. Růst tohoto ukazatele, ceteris paribus, je považován za ukazatele zvýšení integrace země.

Podíl vzájemného vývozu a dovozu CU na celkovém obratu zahraničního obchodu po dobu prvních tří let fungování se snížil z 0,25 na 0,15, což ukazuje pokles integrace zemí TC.

Index intenzity regionálního obchodu – porovnává podíl regionálního obchodu na celkovém zahraničním trhu a podíl regionu na světovém trhu. Když index ukazuje 1, státy mají stejnou intenzitu obchodování jak mezi sebou (v rámci seskupení), tak i s třetími zeměmi. Hodnota indexu 0 ukazuje neexistenci vzájemného obchodu v rámci seskupení; Hodnota větší než 1 – větší význam obchodu uvnitř seskupení než obchodu se zbytkem světa.

CU má vysokou hodnotu tohoto ukazatele, což znamená větší roli vzájemného obchodu v rámci CU než obchodu se zbytkem světa.

Podíl zahraničního obchodního obratu CU na světovém obratu se zvýšil v roce 2012 na 4%. Tento ukazatel se obvykle zvyšuje během tvoření integračního seskupení a poté se stabilizuje, když export seskupení roste ve stejné míře se světovým exportem.

Nicméně pro objektivní posouzení současné fáze vývoje CU musíme zanalyzovat koeficient preference Běloruska, Kazachstánu a Ruska, který ukazuje úroveň integrace trhů zboží národních ekonomik těchto zemí do vzniku CU v roce 2010, kdy tento ukazatel přestal být aktuálním vůči jednotnému celnímu prostoru analyzovaných zemí a proto vyšší preferenci zemí v rámci CU .

Před vznikem CU vystupovalo Bělorusko, které se nachází poblíž evropských trhů a center hospodářské činnosti, jako most mezi Evropou a asijskými regiony Ruska, a proto se vyznačuje vysokou mírou obchodní integrace, ale s klesajícím trendem (Tabulka č. 6). Úroveň integrace Běloruska s Kazachstánem je slabší a má také klesající trend. Lotyšsko, Ukrajina a Polsko mají rovněž velký koeficient preference.

Tabulka č.6 Koeficient preference

Stát	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rusko	52	49	45,9	42,18	29,9	26,3	24,9	20,7	25,9
Kazachstán	4,3	4	3,4	2,7	2,5	1,7	1,5	1,4	1,8
Ukrajina	12,9	12,1	5,9	4,1	3,8	4	5,4	6,8	12,1
Polsko	4,1	3,9	4,5	4,6	4,8	4,4	3,6	3,5	3,1
Lotyšsko	120,4	124,2	107,1	83,5	83,6	80,9	66,2	64	97,5

Zdroj: Husainov. B. Státní preference a konkurenceschopnost vývozu Běloruska, Kazachstánu a Ruska

Pro Kazachstán ukazují vysoký koeficient (a tím i úroveň integrace trhu) Ukrajina, Rusko, Švýcarsko a Bělorusko. Za zvolené období se výrazně snížila hodnota koeficientu

mezi Ruskem a Kazachstánem, a to 2,8krát. Kazachstán stále hledal nové partnery, a proto je důležité říct, že se výrazně zvýšila integrace trhu se Slovenskem, Izraelem, Čínou, Řeckem a Rakouskem.

Tabulka č. 7 Koeficient preference Kazachstanu

Stát	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rusko	27	20,3	19,4	16,5	13	11,5	10,2	8	9,6
Bělorusko	2,7	3,1	3,5	3,1	3,3	3,3	3,4	2,3	2,9
Ukrajina	16,5	11,6	11,5	9,4	6,9	7,6	8,3	8	9,6
Uzbekistán	45,2	43,1	36,1	41,5	32,5	29	38,1	32,4	36,8
Švýcarsko	3,2	4,4	6,7	10	11,2	11,1	9	9,7	4,8

Zdroj: Husainov. B. Státní preference a konkurenceschopnost vývozu Běloruska, Kazachstánu a Ruska

Pro Rusko je typická vysoká úroveň integrace trhů v obchodě s Běloruskem, Lotyšskem, Ukrajinou, Kazachstánem, Tureckem, Polskem, Slovenskem a Maďarskem.

Na základě tabulky č. 8 můžeme říct, že úroveň integrace obchodu s Běloruskem v analyzovaném období stoupala a klesala s Kazachstánem. Nicméně tyto státy mají vysokou integrační úroveň.

Tabulka č. 8 Koeficient preference Ruska

Stát	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bělorusko	30,7	42,5	36,5	39,9	50,2	50,8	43,6	37,4	41,6
Kazachstán	27,8	22,7	21,3	17,9	13,3	11,5	10,1	7,9	9,3
Ukrajina	10,2	9,9	9,8	10,1	11,1	11,3	8,1	9,7	14
Lotyšsko	17,6	20,5	16,9	10,7	13	11,9	11,5	11,7	14,7
Turecko	10,9	8,9	8,2	7,6	6,6	6	5,3	5,2	4,9
Polsko	7,5	6,2	4,7	4,4	3,5	3,6	2,8	3,2	3,8
Slovensko	7,5	5,5	3,8	4	3,9	2,8	2,6	2,7	3,3
Maďarsko	3,8	3,2	3	2,5	2,9	3	2	2,6	2,6

Zdroj: Husainov. B. Státní preference a konkurenceschopnost vývozu Běloruska, Kazachstánu a Ruska

Pro lepší odrazení obchodních toků nestačí mít koeficient vypočteny pro jednu zemi. Proto byly provedeny výpočty koeficientů vzájemné preference pro dva státy

Tabulka č.9 Koeficient vzájemné preference

Rok	Rusko- Kazachstán	Bělorusko- Rusko	Kazachstán - Bělorusko
2001	27,3	41,3	3,5
2002	21,5	45,7	3,6
2003	20,4	41,2	3,5
2004	17,2	41	2,9
2005	13,2	40,1	2,9
2006	11,4	38,5	2,5
2007	10,2	34,2	2,5
2008	8	29,1	1,9
2009	9,5	33,8	2,3

Zdroj vypracováno autorem na základě článku Husainova. B. Státní preference a konkurenceschopnost vývozu Běloruska, Kazachstánu a Ruska

Vypočtené hodnoty koeficientu vzájemné preference pro každý pár země CU potvrdily, že nejvyšší úroveň integrace trhů do vytvoření TC byla mezi Běloruskem a Ruskem, nejnižší ze všech mezi Běloruskem a Kazachstánem. Rysem obchodních vztahů těchto tří zemí je dlouhodobé snižování míry integrace zejména mezi Kazachstánem a Ruskem.

Absolutní a relativní ukazatele vývoje zahraničních obchodních vztahů mezi zeměmi CU jsou uvedeny v tabulkách 10-12.

Tabulka č. 10 Zahraniční obchod Ruska (Mil. USD)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bělorusko	9401	9899	12482	17704	15834	19944	26084	34059	23444
%	6,6	6,5	6,5	6,9	4,7	4,5	4,7	4,6	5
Kazachstán	4796	4349	5754	8093	9749	12807	16543	19678	12844
%	3,4	2,8	3,0	3,1	2,9	2,9	3,0	,27	2,7
Ukrajina	9127	9115	12032	16870	20221	24221	29755	39821	22966
%	6,4	6	6,3	6,6	5,9	5,5	5,4	5,4	4,9
Ostatní státy	116100	127000	154400	210000	288500	374300	469200	628400	400400
%	81,8	83,1	80,8	81,6	84,8	85,3	85	85,5	85,4
Celkem	141900	152900	191000	257200	340200	439000	551700	834700	469000

Zdroj vypracováno autorem na základě statistických údajů Ruského statistického úřadu

Tabulka č. 11 Zahraniční obchod Běloruska (Mil. USD)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rusko	9401	9899	12482	17704	15834	19944	26084	34059	23444
%	59,3	57,8	58	58,5	48,4	47,4	49,2	47,3	47
Kazachstán	36,9	54	81,1	144,8	214,6	333,8	513,1	537	388,3
%	0,2	0,3	0,4	0,5	0,7	0,8	1	0,7	0,8
Ukrajina	699,2	562,3	705,6	1084,8	1801,7	2457,7	3004,1	4893	2981,5
%	5,5	3,2	3,2	3,5	5,5	5,8	5,7	6,8	6
Čína	168,8	209	219,6	440	715	952,3	1300,3	2028,2	1254,1
%	1,01	1,2	1,0	1,5	2,2	2,3	2,5	2,8	2,5
Celkem	15737	170113	2154	32	3687	42085	52968	71952	49873

Zdroj vypracováno autorem na základě statistických údajů Běloruského statistického úřadu

Tabulka č. 12 Zahraniční obchod Kazachstánu (Mil. USD)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rusko	4645	4047	5250	7651	9518	12804	16286	19994	12432
%	30,8	24,9	24,6	23,3	21	20,7	20,2	18,3	17,4
Bělorusko	51,4	66,6	107,5	162,1	234,5	355,3	525,3	567	388,3
%	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5
Ukrajina	645,2	508,6	750,2	1000	1045	1607	1642	4109	3426
%	4,3	3,1	3,5	3	2,3	2,6	3,3	3,8	4,8
Čína	684,7	1336	2177	2726	3676	5517	9147	12242	9453,6
%	4,5	8,2	10,2	8,3	8,1	8,9	11,4	11,2	13,2
EU	2277	3110	4042	10492	15287	22790	27530	39135	29000
%	15,1	19,1	18,9	31,9	33,8	36,8	34,2	35,8	40,5
Celkem	15085	26254	21335	32878	45291	61297	80512	109073	71600

Zdroj vypracováno autorem na základě statistických údajů Kazachstánského statistického úřadu

Dynamika růstu vývozu do zahraničí v letech 2001-2009 byla vyšší než v rámci CU. Stejnou situaci lze pozorovat i v oblasti dovozu za dané období.

Snížení vzájemného obchodu lze spojit s tím že v té době třetí země byly pro státy CU atraktivnější než post-sovětské, a to díky rozmanitosti obchodních partnerů, jiné struktury trhu, jiným potřebám a vysoké kvalitě zahraničního zboží.

Koeficient vzájemné preference ukazuje, že úroveň integrace obchodů Běloruska, Ruska a Kazachstánu je klesající. Jen v roce 2009 se úroveň obchodních vztahů mezi těmito třemi zeměmi zvýšila.

Podle zjištěných dat můžeme říct, že Rusko a Bělorusko se snaží využít vzájemný obchod ve svůj prospěch, protože mají odlišné struktury vývozu a odlišně rozvinuté obchodní vztahy. Naopak Kazachstán má slabou motivaci k obchodování v rámci CU.

Prohloubení spolupráce v oblasti obchodu zemí SHP lze dosáhnout pomocí diverzifikace struktury vývozu těchto zemí, výroby high-tech výrobků a rozvoje hospodářské soutěže.

To jsou jen předběžné výsledky fungování CU. Nicméně řešení společných problémů na základě SHP, sjednocení národních systémů zahraničního obchodu pomůže státům získat očekávaný ekonomický efekt v nejbližší době.

V rámci CU a SHP je s ohledem na stejnou strukturu ekonomiky, zahraniční obchodní politiku v oblasti surovin nutné vytvořit společný scénář rozvoje konkurenceschopnosti, založený na rychlém rozvoji nových světových znalostí a technologií, rozvoje inovační výroby, vytvoření jednotného inovativního systému kombinujícího základní strategické body ekonomické modernizace zúčastněných zemí.

4.3 Problémy investiční spolupráce států SHP

Aby se zvýšila účinnost fungování jednotného trhu SHP, bude se muset vyrovnat rozvoj investiční a konkurenční politiky členských států, protože liberalizace obchodu nezaručuje ekonomický růst v zemi. Pružný investiční systém a konkurenceschopnost trhů jsou klíčem k ekonomickému růstu.

SNS má asi pět procent importu a exportu světových investic. Postsovětské ekonomiky jsou atraktivní pro zahraniční investory díky následujícím objektivním faktorům:

1) Zvýšení konkurence na mezinárodních kapitálových trzích, intenzifikace světové produkce a vznik nových vektorů rozvoje globálních procesů investičních činností do rozvojových zemí a zemí s rozvíjejícími se ekonomikami;

2) Zvýšení podílu států SNS při formování globálních investičních toků. V roce 2005 byl jeho podíl na tocích dovozu a vývozu 2,7 a 1,6 %, v roce 2010 došlo ke dvojnásobnému zvýšení příslušných indexů, přičemž státy s největším podílem těchto indexů tvoří SHP.

3) Spotřebitelský trh, který se rychle rozšiřuje.

4) Vznik SHP Běloruska, Kazachstánu a Ruska jako nové integrační ekonomické jednotky s velkými trhy výroby, spotřeby a financování s možností rozšíření v budoucnosti.

V roce 2012 získaly státy CU a SHP 81 % z celkových přímých zahraničních investic SNS. Data (tab. 13) naznačují, že CU snížila objem investic ze států CU v roce 2010, ale potom nárůst dosáhl 3,1 % (z 9 v roce 2010 na 12,1 v roce 2014). Devalvace rublu koncem roku 2014 ukazuje následné snížení investic ze strany Ruska a nárůst investic ze strany Běloruska a Kazachstánu.

Tabulka č. 13 Celkové toky investic do států CU

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Investic celkem	193	154,1	200	281,4	250	262	235	241
PZI z celkových investic	49,1	39,2	36,7	52,9	51,5	52,8	44,5	42,4
Investice ze států CU a SHP - celkem	15,2	16,6	17,9	26,2	26,6	26,8	26,4	21,8
	včetně							
Bělorusko do států CU a SHP	2,3	1,7	2,1	3,4	3,0	3,2	2,9	3,1
Kazachstán do států CU a SHP	1,3	0,8	1,5	2,4	3,0	3,1	2,4	3,2
Rusko do států CU a SHP	11,6	14,1	14,3	20,4	20,6	20,5	21,1	15,5
% od objemu ZI	7,9	10,8	9,0	9,3	10,6	10,9	12,1	9,0

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

Data tabulky č. 14 ukazuje, že po vytvoření CU, podíl investice ze zemí CU na celkových investicích do Běloruska se výrazně snížili.

Tabulka č. 14 Toky investic do Běloruska

	Rok							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Investic celkem	6525,9	9309,7	9085,5	18878,6	14329,9	13887,7	11711,2	x
PZI z celkových investic	2279,8	4821,1	5569,4	13248	10358,4	9887,7	6665,6	x
včetně								
Kazachstán	1	0,1	0,4	6,3	4,5	1,1	0,9	x
Rusko	2167	6076,6	6555	9440,3	6691	6010,3	4881,2	x
Investice ze států CU	2168	6076,7	6555,4	9446,6	6695,5	6011,4	4882,1	x
% od objemu ZI	33,2	65,3	72,2	50	46,7	43,3	41,7	x

Zdroj Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

Data tabulky č. 15 ukazuje, že stejná situace dopadla i v Rusku ale po snížení kurzu měny, investice ze strany států CU se zvýšila.

Tabulka č. 15 Toky investic do Ruska

	Rok							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Investic celkem	103769	81927	114746	190643	154570	150241	141881	x
PZI z celkových investic	27027	15906	13810	18415	18666	18548	21301	x
včetně								
Kazachstán	1259	768	1495	2409	3011	1300	2300	x
Bělorusko	2141	1542	1939	3094	2558	2200	2100	x
Investice ze států CU	3400	2310	3434	5503	5569	3500	2400	X
% od objemu ZI	3,3	2,8	3,0	2,9	3,6	2,3	1,7	X

Zdroj Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

Kazachstán (tabulka č. 16) na rozdíl od svých partnerů zvýšil objem PZI do své země.

Tabulka č. 16 Toky investic do Kazachstánu

	Rok							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Investic celkem	82674	62816,5	76085,3	71885,2	81055	82242	84430	x
PZI z celkových investic	19809,6	15428,8	17353,4	21232,8	22469	22551	23001,1	x
včetně								
Bělorusko	1292	123,6	206,2	314,3	388	1100	2100	x
Rusko	9463,6	8047,3	7708,7	10982,9	13924,3	14500	16200	x
Investice ze států CU	9592,8	8170,1	7914,9	11297,2	14312,3	14600	18300	x
% od objemu ZI	11,6	13	10,4	15,7	17,7	17,8	21,7	x

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

Pro analýzu je také nutné zanalyzovat strukturu PZI podle druhu ekonomických aktivit v zemích CU a v celé Unii. Data ukazují, že nejvyšší podíl ve struktuře všech ekonomických aktivit v Bělorusku mají následující oblasti: obchod, oprava automobilů, spotřební zboží, doprava (tab. 17).

Tabulka č. 17 Struktura PZI Běloruska podle ekonomických aktivit

Druh ekonomické aktivity	Rok						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	100	100	100	100	100	100	100
Včetně							
Lov	0	0	0	0,2	0,2	0,3	0,2
Těžební průmysl	18,5	5,2	5,3	6,7	9,7	10,1	9,3
Výroba a distribuce elektřiny, plynu a vody	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03
Výstavba	1,4	0,6	0,4	0,6	0,9	1,1	0,8
Obchod, oprava aut, spotřebního zboží	61	25,3	14,6	45,0	47,3	47,5	46,4
Doprava	12,4	64,9	77,6	44,2	37,8	38,1	41,4
Operace s nemovitosti	3,7	2,7	1,2	2,5	2,7	2,3	1,3

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

V Rusku, hlavními jsou čtyři typy ekonomických činností: těžba a zpracování kovu; obchod a oprava aut, spotřebního zboží a operace s nemovitosti.

Tabulka č. 18 Struktura PZI Ruska podle ekonomických aktivit

Druh ekonomické aktivity	Rok						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	100	100	100	100	100	100	100
Včetně							
Lov	1,9	1,6	2,6	2,3	1,5	1,6	1,9
Těžební průmysl	18,4	20,0	14,7	25,1	25,1	22,9	21,2
Zpracovatelský průmysl	21,9	25,8	33,7	25,4	30,5	27,1	30,8
Výroba a distribuce elektřiny, plynu a vody	8,6	0,7	0,9	1,4	2,4	2,6	2,1
Výstavba	3,5	4,7	3,1	8,8	1,9	3,5	4,0
Obchod, oprava aut, spotřebního zboží	14,8	22,1	13,8	9,9	15,6	12,2	12,7
Doprava	4,7	3,0	3,0	2,4	3,1	3,7	3,4
Operace s nemovitosti	18,7	17,2	20,7	17,6	18,5	19,0	17,3

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

U Kazachstánu mají největší podíl profesní, vědecké a technické činnosti, dále těžba a zpracování, třetí položkou je obchod, oprava aut (tab.19).

Tabulka č. 19 Struktura PZI Kazachstánu podle ekonomických aktivit

Druh ekonomické aktivity	Rok						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	100	100	100	100	100	100	100
Včetně							
Lov	0,2	0,03	0,03	0,04	0,08	0,1	0,07
Těžební průmysl	17,6	23,0	26,4	19,3	19,5	20,0	20,2
Zpracovatelský průmysl	9,7	9,4	11,2	13,9	8,3	10,8	11,1
Výroba a distribuce elektřiny, plynu a vody	0,6	-2,2	0,4	0,6	1,2	1,1	0,9
Výstavba	1,0	3,0	2,2	2,0	4,7	3,4	4,4
Obchod, oprava aut, spotřebního zboží	6,6	12,0	1,4	7,4	10,0	6,6	8,5
Doprava	0,9	1,6	2,0	2,3	11,1	6,5	10,2
Operace s nemovitosti	0,2	1,9	0,7	0,8	0,4	0,6	0,8
Profesní, vědecké a technické činnosti	40,4	48,3	50,9	50,1	33,6	40,8	42,0

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

V celkové struktuře PZI CU podle druhů ekonomické činnosti lze vyčlenit následující 4 položky – těžbu, zpracování, dopravu, obchod, opravy aut.

Tabulka č. 20 Celková struktura PZI podle ekonomických aktivit

Druh ekonomické aktivity	Rok						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	100	100	100	100	100	100	100
Včetně							
Lov	1,1	0,7	1,0	0,9	0,8	0,8	1,0
Těžební průmysl	17,2	19,0	18,4	16,6	15,3	17,7	16,1
Zpracovatelský průmysl	16,8	15,5	18,4	16,1	16,7	15,8	16,0
Výroba a distribuce elektřiny, plynu a vody	5,0	-0,8	0,5	0,7	1,4	1,1	0,9
Výstavba	2,4	3,4	2,3	4,0	2,9	3,4	3,2
Obchod, oprava aut, spotřební zboží	13,6	17,7	7,8	14,8	19,6	17,7	18,1
Doprava	3,6	9,9	13,3	12,8	13,6	13,2	13,5
Operace s nemovitosti	10,5	8,1	7,9	7,1	7,4	6,8	7,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	16,3	23,1	25,2	20,0	14,8	18,2	17,7

Zdroj: Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 a 2015.

EU ukazuje na existenci silného propojení politické integrace s firemní. Za více než padesát let rozvoje evropského integračního projektu přispěly nadnárodní podniky západoevropských zemí významně k prohloubení spolupráce evropských zemí a zároveň intenzifikovaly své vlastní investiční kontakty s partnery z EU. Důsledkem je větší podíl PZI ze států EU v rámci tohoto integračního seskupení než podíl stejného ukazatele mimo EU. Zatím v rámci CU a SHP takový jev pozorovat nemůžeme.

Koncem roku 2014 dosáhly celkové akumulované vzájemné PZI států SNS a Gruzie 54,5 mld. \$, to je 34% nárůst během 6 let. (tab. 21).

Tabulka č. 21 Porovnání vzájemných investic států CU a SNS

Ukazatel	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Akumulované vzájemné PZI států CU	17,8	18,9	22,7	22,7	23,0	23,3
Akumulované PZI států SNS a Gruzie do států CU	1,4	1,9	2,7	1,5	1,7	1,4
Akumulované PZI států CU do Gruzie a států SNS	20,7	23,0	25,5	27,8	28,1	28,4

Ostatní akumulované PZI států SNS a Gruzie	0,8	1,0	1,8	1,9	1,6	1,4
Celkové akumulované vzájemné PZI států SNS a Gruzie	40,7	44,8	52,7	53,9	54,4	54,5

Zdroj Eurasian Development Bank.

Tabulka ukazuje, že více než 42 % z akumulovaných PZI Gruzie a států SNS šlo do země CU, ačkoliv vzájemné investice těchto států nerostly tak dynamicky, jako investice nespojené s těmito zeměmi. Je však nutné poznamenat, že nelze na základě všeobecných údajů posoudit vzájemný poměr firemní a politické integrace, protože i jedna operace může výrazně ovlivnit index státu.

Nicméně na základě výzkumu Eurasijské banky pro rozvoj, který zanalyzoval toky PZI v rámci SNS (zpráva č. 15, 2013), lze říct, že se velké množství PZI těchto zemích převede do dalších zemí pomocí offshore, nikoliv přímo. Je však zajímavé, že hlavní pozice mají nepřímé PZI (indirect FDI), tj. přímé PZI prochází několika státy před dosažením cíle, pro který byly určeny. Je však zřejmé, že hlavní role offshore vychází z geografie exportu a struktury importu PZI států SNS, tzn. že významná část zahraničních projektů je regulovaná investory, kteří chtějí schovat některé své činnosti.

"Implementace" investičních projektů v rámci SNS neřízená přímo SNS, a má dvě formy:

- 1) Podniky používají offshore s cílem ukrytí konečného příjemce a zachránění aktiv před konkurenty a státem.
- 2) „Kruhový“ pohyb kapitálu s jeho návratem z offshore zpět domů, přičemž schéma může být velmi komplexní a může zahrnovat několik států.

Kromě toho nové projekty pro rozvoj investic v rámci CU převážně týkají dvoustranných dohod na nejvyšší úrovni, které podpořeny konkrétními politickými a ekonomickými podmínkami (např. poskytováním zvýhodněných úvěrů) ale velké projekty rozvoje investic v rámci CU a SHP ještě neexistují.

Nicméně mezi velkými projekty je nutné uvést výstavbu továrny na výrobu hnojiv společnosti „Eurochem“ v Kazachstánu, jejíž realizace byla zahájena v roce 2012. Vláda Kazachstánu schválila investiční program na 2 miliardy dolarů. Pomocí nové továrny dosáhla společnost „Eurochem“ lepší pozice v centrální Asii a Kazachstán začal místo importu exportovat komplexní fosforová a jiná hnojiva.

Dalším projektem zaměřeným na rozvoj Kazachstánu bylo vybudování automobilky v hodnotě 485 milionů dolarů. Projekt je výsledkem jednání mezi „AvtoVAZ“ (Rusko) a „Asie Auto“ (Kazachstán) a realizace probíhala od roku 2013 do 2016. Nová automobilka vyrábí nejen auta ruské značky „LADA“, ale i zahraniční vozy, mezi nimiž je i česká ŠKODA.

Nicméně realizace výše uvedených drahých projektů neznamena, že Rusko investuje do rozvojových společností, spíše jde o podniky, které už mají dlouholetou praxi a chtějí jen zlepšit svou pozici na trhu podobně jako mobilní operátor „VypelCom“, který investoval na rozvoj mobilních sítí a internetu v Kazachstánu.

V současné době existují v Bělorusku a Kazachstánu možnosti přilákání ruských investic, ale složitý systém nákupu aktiv a systém ochrany vlastnických práv na zakoupená aktiva tyto možnosti výrazně omezuje.

Dalším krokem ekonomického vývoje pro státy CU a SHP je vytvoření jednotné investiční politiky, která označí jediný směr rozvoje, což zahrnuje integraci investičního potenciálu pro rozvoj zaostalých odvětví a sektorů, výrobu konkurenceschopných produktů s ohledem na vnitrostátní strategie industrializace a modernizace států SHP.

Kromě toho přesměrování a zvýšení světových toků investic z EU do Asie a také sankce proti Rusku vyžadují od států SHP změnit vektor investiční spolupráce, více se zaměřit na státy jako Singapur, Hong Kong, Indie, Jižní Korea, Saudská Arábie, Indonésie, které patří mezi 20 hospodářských subjektů současných globálních investičních toků.

Rusko a Kazachstán jsou nejdůležitější ze vznikajících tvořících se investičních toků jak v SHP, tak i v SNS a podle MMF jsou ve skupině 40 zemí z hlediska akumulovaných PZI, ale kvůli sankcím a dalším objektivním předpokladům nelze považovat tyto státy za subjekty globálního investičního trhu. Nicméně je možné předpokládat, že budou pravděpodobně v budoucnosti posíleny pozice států SHP při vytváření globálních toků PZI pomocí sjednocení součástí finančních systémů členských států a založení Eurasijského investičního centra jak v rámci SHP, tak i v rámci celé SNS.

Existence celkové strategie rozvoje investičních činností států EHU pomůže zabránit chaotickému rozdělení PZI mezi oblasti a odvětví podle zájmů zahraničních investorů a rozdělit investice do klíčových sektorů ekonomiky. Kromě toho tímto EHU může posílit postavení členských zemí v procesu určování vektoru investičních toků směrem k modernizaci a inovativnímu vývoji v zemích SHP.

4.4 Perspektivní směry rozvoje SHP

4.4.1 Koordinace aktivit v oblasti daňové politiky

Během vývoje CU a od začátku fungování SHP je jednou z klíčových otázek členských států prohloubení spolupráce v oblasti zdanění, což znamená sjednocení a sblížování jejích struktur, zásad a formování společných reforem v oblasti zdanění.

Jde o složitý úkol, protože je potřeba probrat téměř každou bilaterální a multilaterální smlouvu, aby se zabránilo dvojnásobnému zdanění a aby nebylo podnikům fungujícím na území států SHP dovoleno snížit částku anebo vůbec neplatit daně. V praxi by pozornost měla být věnována eliminaci daňové konkurence mezi členskými státy, aby podnikatelé měli stejné daňové povinnosti. Navíc státy SHP musejí zvýšit kontrolu mechanismu transferní tvorby cen (Transfer Pricing), který je považován za jeden ze způsobů daňových úniků.

Nicméně vzhledem k intenzifikace a zvýšení mezinárodní hospodářské spolupráce nelze národní daňovou politiku popisovat jenom jako regulační nástroj daňového systému v zemi. Aktivní pohyb zboží, pracovníků a kapitálu mezi členskými státy posiluje rozložení daně jak mezi hospodářskými subjekty a státy, tak i mezi státy, které mají aktivní pozice na světovém trhu.

Za účelem podpory konkurenceschopnosti, zvýšení investičních toků pomocí zjednodušení daňových systémů a následného zlepšení podnikatelského prostředí pro rozvoj inovativních činností států SHP je nutné transformovat a sjednotit daňové systémy Běloruska, Kazachstánu a Ruska (pro další úspěšný rozvoj integrace v rámci unie).

Při porovnání daňových systémů zemí SHP je nutné poznamenat, že k dnešnímu dni všechny tři země zformulovaly několik základních ustanovení, která výrazně liberalizovala a zjednodušila daňové systémy a jejich hlavní ustanovení obsažená v základních právních aktech zemí přiblížila světové úrovni. Základní body systémů lze najít v právních předpisech států SHP.

Tabulka č. 22 Daňové řady států CU

Stát	Právní předpis
Bělorusko	Obecná část daňového řádu (v platnosti od 1. ledna 2004, po podepsání zákona № 184-3 od 04.01.2003. Dodatečná část daňového řádu (v platnosti od 01.01.2010, po podepsání zákona № 72-3 29. prosince 2009.

Rusko	První část daňového řádu (v platnosti od 1. ledna 1999, po podepsání zákona № 147-FZ od 31.07.1998.) Druhá část daňového řádu (v platnosti od 1. ledna 2001, po podepsání zákona № 118-FZ od 05.08.2000.)
Kazachstán	Obecná část a dodatečná část daňového řádu (v platnosti od 1. ledna 2002, po podepsání zákona № 210 od 12.06.2001)

Zdroj: Ministerstva daní a poplatků Běloruská, Kazachstánu a Ruská

Bělorusko a Kazachstán mají dvoustupňový daňový systém:

- 1) Národní;
- 2) Místní.

Rusko má stupeň navíc - Federální

Zkrácená charakteristika systémů je v tabulce č. 23

Tabulka č. 23 Charakteristika daňových systémů

	Bělorusko	Kazachstán	Rusko
Pozice v ratingu PwC – nejpohodlnější daňový systém ve světě	99	45	60
Celkový počet daňových plateb za rok	7	7	7
Čas pro registraci a placení daní (V hodinách za rok)	176	178	168
Celková výše daňových příjmů (%)	54,8	29,2	47,4

Zdroj: Autor, na základě PWC analytics

V porovnání s rokem 2012, kdy byly udělány první kroky k sjednocení systému, státy úspěšně synchronizovaly celkový počet daňových plateb za rok (Bělorusko z 18 na 7, Rusko z 9 na 7), zkrátily čas pro registraci a placení daní (Bělorusko z 654 na 176, Rusko z 290 na 168, Kazachstán ze 188 na 178). Negativním důsledkem je to, že Kazachstán musel částečně

přizpůsobit svůj systém ostatním a tím zhoršil svou pozici v ratingu (17. místo v roce 2012 proti 45. místu v roce 2017).

Analýza daňových systémů SHP ukazuje, že systémy tří států nemohou být sjednocené, protože řešení této otázky závisí především na státním zřízení státu, které určuje počet jeho úrovní a orgánů, které uzavírají dohody. V současné době je sjednocení daňových politik států předmětem mezistátních jednání, protože EHK takovou funkci nemá.

Druhou složitou otázkou jsou nepřímé daně, např. DPH.

DPH je hlavní daň, která tvoří rozpočet a je také součástí tvorby cen. Zvýšení částky DPH je příčinou snížení exportního potenciálu státu.

V současné době Rusko a státy CU a SHP uplatňovaly princip „ konečného státu“, který je jedním ze základních principů organizace GATT/WTO. Po zaplacení nepřímých daní při vývozu výrobků má daňový poplatník nárok na daňové odpočty podle zákona CU a SHP, pokud jde o zboží, které je vyváženo z jeho území.

Existuje ale celá řada problémů souvisejících s DPH. Spolu se začátkem fungování CU měli podnikatelé z Kazachstánu problémy s distribucí zboží kvůli cestě přes Rusko. Před zformováním CU byla tato distribuce poznamenána jako zahraniční, a proto distributor nemusel platit DPH. Ale v rámci CU a SHP musí jak distribuce, tak i prodej zboží mezi Ruskem a Kazachstánem zahrnovat DPH, což vede ke zvýšení výše nákladů na dopravu a jako důsledek i cen pro spotřebitele.

Stejná pravidla platí i pro zboží vyrobené v Kazachstánu s použitím zahraničních surovin a detailů. Např. cena 1 kontejneru surovin z České republiky se zvýšila o 15 procent a z Ruska o 12 procent. Přičemž Rusko nemá důvody pro zdanění

Otázky týkající se odečtení vyplacených částek nepřímých daní vznikají i u ruských podnikatelů. I přestože otázka nemá velký vliv na rozvoj podnikatelských aktivit ruských exportérů, její řešení by zlepšilo celkovou situaci na trhu SHP. Aby podnikatel mohl vrátit DPH, musí přinést spoustu papírů týkajících se každé částky, kterou chce vrátit. Ale ani v této situaci mu tuto částku nemusí vrátit bez pomoci soudu, což může být pro podnikatele velmi náročné.

Problém vracení částky nepřímých daní zpomaluje vývoj exportní aktivity v obou zemích CU – Kazachstánu a Rusku, které mají problém z hlediska diverzifikace vývozu. Navíc stávající forma sběru DPH v rámci CU má následující nevýhody:

- 1) Rozsáhlá výměna dokumentů;

2) Krátká doba pro dodání potvrzení;

3) Rozdíly v daňových sazbách.

Analýza oblastí zdanění CU a SHP ukázala, že státní zřízení Ruska umožnilo v daňovém systému přítomnost střední úrovně– regionální.

Na základě zjištěných rozdílů lze říct, že vývoj a zavádění společného celního sazebníku není možné.

Daňová legislativa států SHP má obyčejné chyby, které snižují vzájemný prospěch a efektivitu ekonomických vztahů. Neexistuje jednotná částka maximálních daňových sazeb, tzv. „vyšší úroveň“, protože jejich rozměry jsou závislé v podstatě na úrovni ekonomického vývoje státu a jeho daňové politiky v současné době.

Nicméně SHP může aplikovat zkušenosti EU, která stanoví minimální částku DPH na pět let. S ohledem na provedenou analýzu lze říct, že DPH je jednou z nejdůležitějších daní států SHP. Primární směry Meziparlamentního shromáždění SHP s cílem rozvoje integrace v rámci SHP jsou podle mého názoru následující:

1) Použití jednotné terminologie ohledně objektů zdanění DPH (jehož základem může být zkušenost Kazachstánu),

2) vytvořit jednotný seznam objektů zdanění DPH,

3) určit jednotnou daňovou základnu a jednotné tarify,

4) jednoznačně identifikovat podmínky pro uplatňování DPH a aplikovat konzistentní metody výpočtu těchto částek,

5) provést postupné sblížování částek DPH států vzhledem k jejich významné diferenciaci,

6) v právních předpisech států SHP je nutné připravit seznam dokumentů potvrzujících vývoz/dovoz produktů a co nejvíce sjednotit regulace účetnictví a celní regulace.

Rysem daňové regulace v rámci SHP je neexistence společného daňového sazebníku unie, který by obsahoval všechny hlavní právní předpisy v oblasti daně CU a SHP. V současné době je daňová politika SHP souborem samostatných právních aktů, které jsou vydávány ve formě rozhodnutí, doporučení a dohod. Proto by harmonizace hospodářských politik zemí EHP v oblasti zdanění umožnila vytvořit takový sazebník.

4.4.2 Sjednocení technických předpisů

Technické požadavky na výrobky, nastavené na území různých států, mají velký význam na mezinárodním trhu. Rozdíly v technických požadavcích na výrobky a specifické normy

a postupy při hodnocení mohou vytvořit nové bariéry na světovém trhu.

Vývoj technických předpisů je jedním z hlavních integračních prvků SHP. Stanovení jednotných požadavků na výrobky všech států SHP je primárním úkolem, který umožní jednu z hlavních podmínek volného pohybu zboží a poté i realizaci principu „čtyř svobod“ v rámci SHP. Řešení problémů v této oblasti je základní podmínkou rozvoje SHP.

Koncem roku 2014, země SHP udělali některé kroky k sjednocení technických předpisů, převedených na nadnárodní úroveň regulace, a podepsali dohodu o regulace společných technických pravidel, předpisů a zásad v Bělorusku, Kazachstánu a Rusku, od 18.11.2010.

Seznam výrobků, které mají společné požadavky v rámci SHP, se skládá z 66 bodů a byl vytvořen na základě následujících zásad: míra potenciální nebezpečnosti produktu pro zdraví, životní prostředí nebo ekonomiku členských států; použití mezinárodních a evropských zkušeností při vytváření a právní regulaci pravidel pro všechny druhy zboží.

Technické předpisy jsou určeny pro 30 položek a fungují na území CU. Po jejím vstupu

v platnost nelze používat vnitrostátní technické předpisy.

Koncem roku 2015 funguje 24 technických předpisů pro následující produkty: ohňostroje; obaly; nízkonapěťové zařízení; hračky, parfémy a kosmetické výrobky; výrobky určené pro děti; stroje a zařízení; výtahy; zařízení pro použití v nebezpečném prostředí; automobilový a letecký benzín, nafta a lodní palivo, tryskové palivo a olej; telefony, zařízení na plyn; zrno; ropné produkty; potravinářské výrobky; potravinářské výrobky z hlediska jejich označování; výrobky průmyslové; osobní ochranné prostředky; šťáva a produkty z ovoce a zeleniny; elektromagnetické a technické vybavení; určité typy specializovaných potravinářských výrobků včetně dietních; pomocné látky; malé lodě; zařízení provozované pod přetlakem; maziva, oleje a speciální kapaliny.

U jiných produktů v rámci SHP technické předpisy zatím neexistují.

Je nutné poznamenat, že v současné době EHK aktivně pracuje na vývoji nových technických předpisů. Příkladem je práce zaměřená na zapojení podnikatelské komunity do

diskuse o technických požadavcích a standardech technických předpisů: Ruský svaz průmyslníků a podnikatelů, Národní hospodářská komora Kazachstánu, Běloruská asociace průmyslníků a podnikatelů.

Druhým nejdůležitějším prvkem v procesu stanovování technických norem je standardizace. Podle ustanovení EHK O procesu formování mezinárodních a regionálních technických standardů od 22.12.2012 mohou státy CU aplikovat mezinárodní a regionální normy, dokud nebyly přijaté společné normy v rámci CU a také pro hodnocení budoucích technických předpisů.

Národní normy mohou zpracovat národní orgány pro standardizaci států CU a SHP: Státní výbor pro standardizaci Běloruska; Technický a meteorologický výbor ministerstva průmyslu a nových technologií Republiky Kazachstán; Federální agentura pro technickou regulaci a metrologii Ruska.

Standards mohou být přijaty jenom jednomyslně, což znamená, že každý z účastníků trhu přijal jak návrh, tak i způsob jeho realizace. Je zřejmé, že zvýšení počtu nových norem a standardů otevírá nové možnosti pro další technologický rozvoj.

Na jedné straně použití norem napomáhá zavedení vědeckých metod a moderních technologií, významně snižuje náklady, zajišťuje standardizaci produktů. Na druhé straně – v současné době představuje počet národních norem podle EHK více než 7000 dokumentů (50 % z nich – ruské státní standardy), které mohou zabránit procesu sjednocení.

S cílem postupného přechodu na nové požadavky v TR bylo zahájeno přechodné období, v současné době jsou státy na konci tohoto období. Na začátku období fungovaly dvě normy: stará a nová, stará norma byla postupně zrušena. Přechodné období bylo stanoveno na dva roky. Na jedné straně standardy nelze používat v plné míře bez jejich sladění s technickými předpisy. Na straně druhé mezinárodní zkušenosti ukazují, že žádná celní unie na světě nebyla schopna zcela sjednotit standardy a technické předpisy. V tomto ohledu je vhodné vytvořit a realizovat systém vzájemného uznávání výsledků hodnocení výrobků. Do té doby je možné provádět snížení počtu vnitrostátních norem a formování v předpisech TR – regulace procesu výroby zboží.

Jednotný model vzájemného uznávání ve světě neexistuje, ale existují standardní přístupy a prvky, které mohou být probrané v rámci jednání. To je především uznávání certifikátů a značek kvality vydaných akreditovanými subjekty v zahraničí za rovnocenné. Kromě toho je nutný seznam produktů, pro které existují dohody o vzájemném uznávání, a

způsoby jejich identifikace. Tento seznam může také obsahovat kritéria pro uznání kompetence hodnotících orgánů certifikace.

EHK má pravomoc přijímat technické předpisy, které stanoví požadavky na bezpečnost výrobků na trhu CU. Nicméně mezinárodní praxe a zkušenosti EU ukazují nevhodnost zavedení technických předpisů CU pro konkrétní typy výrobků. Vzhledem k tomu, že stávající technické předpisy zemí CU nepokrývají a neobsahují všechny druhy rizik, je potřeba rozvíjet horizontální právní předpisy o obecné bezpečnosti výrobků a odpovědnosti výrobce za kvalitu, jako je to v EU.

Nejvhodnější bude uplatňováním společných zásad a pravidel státní kontroly (dohledu) v oblasti technických předpisů CU, stejně jako stanovení obecných požadavků systému kontroly (dohledu) výrobků na společném celním území a předání kontrolních mechanismů EHK.

4.4.3 Optimalizace systému celní regulace

V současné fázi rozvoje světové ekonomiky jsou aktivity na zahraničních trzích důležitou složkou, která hraje aktivní roli při formování struktury, dynamiky a stability národního hospodářství. Globalizace zvyšuje významnost řízení aktivit a celní regulace na zahraničních trzích nejen na národní, ale i na nadnárodní úrovni.

V současnosti je celní a netarifní regulace CU pod kontrolou EHK, ale její předchůdce – Komise Celní unie (KCU) se pokusila o vyvinutí účinného mechanismu pro koordinaci zájmů států.

Nadnárodní charakter výrazně transformoval postup přijetí rozhodnutí v otázkách regulace aktivit na zahraničních trzích. Především začaly státy brát v úvahu zájmy podnikatelů a spotřebitelů ze všech zemí při úpravě regulačních opatření.

Podle nepsaného pravidla KCU, i když zboží nepatří mezi citlivé, rozhodnutí o něm bylo přijímáno na základě konsensu, aby nedošlo ke konfliktům vztahujícím se k porušení práv některého z členských států.

Koncem roku 2016 seznam zahrnuje zboží určené pro každodenní potřeby člověka a národní produkce. Těmito výrobky jsou: mléko, smetana, máslo, sýry a tvaroh, maso, cukr, cukrovinky, zelenina a další potraviny, oděvy, obuv, různé druhy tkanin a domácích spotřebičů.

Některé problémy ve fungování KCU souvisely se specifikou prvního společného celního sazebníku (SCS)

SCS vstoupil v platnost dne 01.01.2010 a byl vytvořen velmi rychle. Jeho původní verze byla v souladu s prioritami jednotlivých států v oblasti průmyslu a zemědělství, protože byla přijata na základě kompromisů během dlouhých jednání.

Sjednocení celních poplatků na dovážené zboží je důležitým, ale ne jediným směrem sjednocení obchodních politik. Země CU aktivně pracují na změně systémů celních preferencí. Výsledkem je protokol o jednotném systému preferencí států CU zemí, který vstoupil v platnost dne 01.01.2010. Protokol stanovil postup tvorby a schvalování seznamu produktů a států, které mají nárok na využití celních preferencí stanovených v rámci CU.

Jako výsledek vstoupil v roce 2010 v platnost seznam rozvojových zemí, které mají nárok na využití celních preferencí v rámci CU, a seznam nejméně rozvinutých zemí. Takže vstoupil v platnost seznam preferenčních výrobků vyráběných v těchto zemích a dovážených z nich do CU. Tyto protokoly a seznamy představují hlavní část jednotného systému celních preferencí CU.

V současné době funguje v rámci SHP jednotný systém netarifní regulace zahraničního obchodu, ale do roku 2013 státy používaly jednostranná předběžná opatření ohledně většiny zboží. V roce 2014 opatření používal pouze Kazachstán. Obsahovalo jenom jednu položku-zákaz vývozu destilátů a výrobků z petroleje z Kazachstánu do 01.07.2014. Je nutné poznamenat, že při existujícím systému regulace v rámci CU existují výjimky (Kazachstán), což ukazuje, že převod regulace na nadnárodní úroveň, a to i v oblasti tarifní (celní) a netarifní regulace, je pro rozvoj SHP nedostatečný.

Od 01.07.2010 platí dohoda upravující postup pro použití speciálních ochranných, antidumpingových a vyrovnávacích opatření ve vztahu k zemím mimo CU, zaměřených na ochranu domácího trhu před nežádoucím vlivem zahraniční konkurence.

V současnosti jsou speciální ochranné, antidumpingové a vyrovnávací opatření pod kontrolou oddělení EHK, které se zabývá ochranou vnitřního trhu zemí CU (před Ukrajinou, Čínou a řadou dalších zemí).

K 1.06.2011 byla v rámci CU zavedena jednotná antidumpingová opatření. V roce 2016 obsahuje seznam těchto opatření 11 produktů (popsané v předchozí kapitole a prezentované v dodatku). Ke konci roku 2016 byly odstraněna všechna individuální opatření států CU, včetně Kazachstánu.

Zlepšování celní regulace má za cíl podporovat intenzifikaci podnikatelských aktivit v různých zemích pomocí zjednodušení celních formalit a postupů a přispívat k rozvoji

integrace. Modernizace a zlepšení efektivity celní správy je hlavním úkolem při realizaci integračních procesů, zejména v počáteční fázi tvorby regionálních sdružení.

V důsledku sjednocení celních předpisů získává veškeré zboží importované do jakéhokoliv státu CU status „zboží Celní unie“ a právo volného pohybu v rámci CU.

V září 2010 začal fungovat systém, který reguluje zápis a distribuci cla z dovozu. Během provozu byly ale zjištěny významné nedostatky.

Od začátku vývoje systému existovala rizika spojená principem rozdělení cla: objemu dovozu Ruska, Běloruska a Kazachstánu za několik let.

Po zahájení rozdělení plateb z dovozních cel v září 2010 byly platby z Ruska do rozpočtu Běloruska a Kazachstánu podle ruského ministerstva financí vyšší než objem plateb z těchto zemí o 3,9 %, vůči nesouladu mezi dynamikou dovozu těchto zemí s dynamikou dovozu Ruska. V důsledku této situace ztratil státní rozpočet Ruska celkem 10 mld. rublů v posledních čtyřech měsících roku 2010. V roce 2011 bylo průměrné měsíční saldo mezi účastníky CU pozitivní pro Bělorusko (20,2 milionů dolarů) a Kazachstán (51,5 milionů dolarů), ale negativní pro Rusko (-71. 7 mil. dolarů).

Nicméně problém nedostatku finančních prostředků v ruském rozpočtu lze řešit během jednání a sám o sobě problém nemůže zabránit dalšímu rozvoji integračních procesů v rámci CU a SHP.

Je možné, že v budoucnu může být upravena metoda rozdělení cel, aby se zabránilo dalším ztrátám v ruském rozpočtu.

V současné době mezi hlavními oblastmi optimalizace systému celní regulace patří následující:

- 1) Zkrátit dobu kontrolních postupů na hranicích. Například lze zkrátit dobu kontroly kamionů pomocí předělování kontrolních postupů;
- 2) Zkrátit dobu deklarování zboží a předělat formulář, aby potřeboval méně času na vyplnění.

Hlavní překážkou pro další rozvoj celní regulace států SHP je spolupráce mezi úřady, která probíhá na dvou úrovních:

- 1) národní informační spolupráce, což je informační spolupráce veřejných orgánů jedné z partnerských zemí při provádění celních postupů na svém území. Každá země má své způsoby provádění informační spolupráce, ale v každém

případě stále není na úrovni, které je třeba pro zlepšení procesu administrace celních postupů.

2) nadnárodní informační spolupráce, která zahrnuje spolupráci mezi veřejnými orgány různých zemí při realizaci celních postupů na území několika států CU. Je vhodné vytvořit integrovaný informační systém vnějšího a vzájemného obchodu, užitečný pro rozvoj SHP.

Pro zlepšování procesů celní regulace je důležité vytvořit společný informační systém pro mezistátní a meziinstitucionální výměnu dat a dokumentů v elektronické podobě na základě informačních systémů vnějšího a vzájemného obchodu různých států CU.

5 Diskuze

V posledních letech vlády členských států CU říkají, že tempo integrace v rámci CU a SHP je vyšší než bylo v rámci EU, které vyžadovalo desítky let". Polkhovsky (2010)

Na druhou stranu, EU začala z Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO) a pak postupně rozšiřovala integrační proces do jiných oblastí, se zaměřením především na ekonomickou integraci a potom na politickou. Polkhovsky (2010)

Když model společných hospodářských zájmu překonal vnitrostátní, unie se rozšířila o další západoevropské státy, a později státy východní Evropy začaly soutěžit o co nejrychlejší vstup do EU. Polkhovsky (2010)

Analýza tvorby CU ukazuje, že v jejím rámci nelze uvidět stejnou tendenci. Rusko a Kazachstán, během realizace svých politických úkolů, vytvořily soubor dokumentů CU, které jsou jen seznamem dobrých úmyslů bez jakékoliv ekonomické podpory. Medvedeva (2015)

Absence ekonomické složky snižuje atraktivnost CU pro jeden z její zakladatelů – Bělorusku.

Během analýzy bylo zjištěno že porovnání CU s EU nelze provést. Hlavní rozdíl mezi nimi je v tom, že v CU politický vliv převládá nad ekonomickým, a politická vůle převládá nad reálnými ekonomickými možnostmi států, ale v EU rostoucí potřeby přivedli k sjednocení a rozšíření.

Navíc EAEU zatím má jenom vnitřní cíle a nemá a v nejbližší době neplánuje propagovat své principy ve svých vztazích s okolním světem. Ale EU působí jako globálního projekt a propaguje svůj program. Ve vztazích s okolním světem podporuje mír, bezpečnost, trvale udržitelný rozvoj světa, vzájemnou úctu mezi národy, volné a spravedlivé obchodování, snížení počtu chudých lidí, atd. Medvedeva (2015)

Obsah smlouvy o EAEU je velmi podobný Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství v roce 1957. Oba dokumenty stanovují standardní zásady regionální ekonomické integrace: Volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu, vytvoření celní unie, koordinovanou či jednotnou politiku v celé řadě ekonomických oblastí. Nicméně systém orgánů EAEU je zcela odlišný od systému EU např. v neexistenci parlamentního orgánu. Yeliseyeu (2015)

Zakladatelé EAEU brali v úvahu zkušenosti evropské integrace a např. od začátku mají v dohodě postup při výstupu z unie jednoho z členu, což se objevilo v právních předpisech EU po ratifikaci Lisabonské smlouvy. Yeliseyeu (2015)

Jedním z nejdůležitějších ukazatelů jakékoliv hospodářské unie - touha dalších zemí připojit se k ní. Ačkoli státy SHP pro své vlastní účely říkají o vývoji integračního procesu a budoucím zapojení Číny, Indie, Íránu, SNS, "BRICS" a dalších velkých hráčů, nicméně jen Tádžikistán vyjádřil přání připojit se k EAEU. Medvedeva (2015)

Na druhé straně, počet zemí, které si přejí vstoupit do EU, je mnohem více, včetně Makedonie, Černé Hory, Srbska, Albánie, Turecka, Ukrajiny, Gruzie a Moldavska. A dokud EU nemá žádnou motivace se rozšířit (dostatečný počet členských států), EAEU by ráda viděla mezi svými členy několik zemí. Kromě toho neshody mezi CU a EU způsobují problémy globální ekonomickou integraci a zahraniční obchod. Medvedeva (2015)

Stejná situace i u volného obchodu. SHP má zónu volného obchodu jen s Vietnamem (EHK 2016), ale EU má volný obchod s řadou evropských i mimoevropských zemí: Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island, Moldavsko, Tunisko, Turecko a kolem 30 dalších zemí.

Ministryně rozvoje a makroekonomiky EHK Valovaya (2016) na Eurasijském fóru v Itálii řekla, že na základě takových organizace jako EU, EAEU apod., lze pozorovat tzv. regionalizaci světa, a je to cesta do globální ekonomiky. Integrační seskupení musejí rozšiřovat komunikace mezi sebou, aby zajistili ekonomickou efektivnost mezi nimi.

Jako příklad lze uvést USA které vytvořilo Transpacifické partnerství a Transatlantické obchodní a investiční partnerství.

V současné době vztahy členských států EAEU a Evropské unie ve špatném stavu, ale je nutné překonat překážky spolupráce a začít formovat opravdu Eurasijské partnerství s Evropou. Valovaya (2016)

EAEU má potenciál podílet se na takových mega-projektech jako např. Trans-euroasijských partnerství, tj. komunikovat s Evropou a se zeměmi asijsko-pacifického regionu. Ale na základě velmi pozitivní prognózy lze říct že oteplení vztahů bude možné v roce 2020. Valovaya (2016)

6 Závěr

Na základě výše uvedené analýzy lze zformulovat následující stručné závěry.

1) Mezinárodní ekonomická integrace je dalším krokem procesu internacionalizace, jejíž realizace vyžaduje aktivní spolupráci vlád států, podnikatelů a nadnárodních institucí jak v oblasti koordinace, tak i v oblasti regulace aktivit.

Mezinárodní ekonomická integrace je procesem rozvoje stabilních vztahů na základě dělby práce mezi národními ekonomikami a na rozdíl od jiných moderních ekonomických jevů je jejím rysem vysoká míra mezinárodní dělby práce a hospodářské spolupráce, tzn. že tento jev je nutné chápat jako proces, ale i jako stav.

Základem takové integrace je tržní mechanismus (konkurenční pravidla a soustředění na zisk), pomocí něhož lze vyčlenit a transformovat základní ekonomické a sociální funkce státu a převést kontrolu na národní a nadnárodní orgány (mezistátní a nadnárodní úroveň). Kombinace těchto nástrojů zaručuje úspěch integračních iniciativ. Zjištění nástrojů, forem a způsobů integrace potřebuje prozkoumat mikroúroveň ekonomiky (integrační subjekty, podniky atd.) v úzkém spojení s vývojem integrace na mezistátní a nadnárodní úrovni.

Je to celkem logická reakce na to, že integrace v rámci SNS neměla efekt. Rysem integrace CU je tzv. vícerychlostní charakter – prohloubení integrace tří klíčových států spolu s jednáním se státy, které se mohou zapojit do unie v budoucnu. SHP bylo zformováno na základě jádra (Rusko, Bělorusko, Kazachstán) na jedné straně a nadnárodní organizace, do které se mohou zapojit kterékoliv státy.

V aktuální diplomové práci byly popsány rysy vývoje integračního procesu a struktura SHP:

- 1) Velmi krátké období každé etapy integrace;
- 2) Struktura řízení – neexistence vlastních finančních zdrojů, parlamentu a ústavy;
- 3) Postavení CU jako cíle a příčiny formování SHP;
- 4) Vývoj SHP nebyl způsoben historickými předpoklady, ale byl rekonstruován na základě nových tržních podmínek;
- 5) Funkce EHK – mezistátní podle rozhodnutí, ale nadnárodní podle formování a realizace rozhodnutí;

6) Větší pozornost integraci na mikroúrovni jako základnímu mechanismu rozvoje integrační spolupráce v rámci CU.

Na základě analýzy vývoje domácího a zahraničního trhu v rámci CU lze říct, že objem vzájemného obchodu tří zemí v rámci CU se snižuje, vzájemná propojenost zemí zůstává na nízké úrovni, přičemž oslabení obchodních vztahů mezi státy probíhá nerovnoměrně: pozice Kazachstánu ve vzájemném obchodu se snižuje, Běloruská se naopak zvyšuje. Porovnávání údajů o vzájemném obchodu v době tvorby CU s daty roku 2015 ukazuje posílení vazeb mezi Běloruskem a Ruskem v CU, Kazachstán naopak snižuje své aktivity v rámci unie. Formování CU nezlepšilo tři státní vztahy.

Strukturu vzájemného obchodu lze rozdělit na 4 největší skupiny: suroviny (především ropa a plyn), stroje a zařízení, kovy a produkty z nich a potraviny, jejichž podíl na vzájemném obchodu činil 80 procent z celkového vzájemného exportu. Za dobu fungování CU lze pozorovat růst obrátu na vnějších trzích, export má orientaci na vývoz surovin, dovoz se skládá z produktů s vysokou přidanou hodnotou: stroje a zařízení, chemické produkty.

Výše vypočtené koeficienty vzájemné preference v rámci CU ukazují, že nejvyšší propojenost trhu byla mezi Ruskem a Běloruskem, nejnižší mezi Běloruskem a Kazachstánem, ale ve stejném období lze pozorovat pokles ve vzájemné integraci trhu zejména mezi Kazachstánem a Ruskem, a to i vůči podobnosti exportních struktur.

V rámci CU a SHP s ohledem na stejnou strukturu ekonomik orientovaných na vývoz surovin v rámci zahraniční obchodní politiky je nutné vytvořit společný scénář rozvoje konkurenceschopnosti, založený na rychlém rozvoji nových znalostí a technologií a rozvoji inovační výroby.

2) V práci byly identifikovány rysy vývoje investiční spolupráce v rámci CU, zejména charakter realizace investičních projektů.

Investiční projekty v zemích SNS jsou prováděny s použitím offshore, kdy firma chce ochránit majetek před konkurenty anebo vládami, a když je kapitál v kruhovém pohybu – vyváží se do offshore a vrací se zpět do domácí země. Tato situace je způsobená neexistencí stejných podmínek pro podnikatelskou činnost a potřebou rozvoje konkurenční politiky tří zemí.

Bylo zjištěno, že rozvíjející se nové investiční projekty v CU byly výsledkem bilaterálních jednání a podpořeny byly konkrétními politickými a ekonomickými

podmínkami, především poskytováním zvýhodněných úvěrů, zatímco velké projekty, ve kterých by se zúčastnily všechny státy CU, ještě neexistují.

3) Na základě existujících problémů integrace byly v práci zformulovány směry rozvoje EAEU za účelem odstranění existujících problémů realizace obchodních politik Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem, a to: harmonizace daňové politiky, rozvoj jednotného systému technické regulace, zlepšení celního systému, rozvoj společné investiční politiky.

V oblasti daní je nutné se dohodnout na sběru nepřímých. V oblasti technického předpisu je vhodné snížit počet národních norem a standardů a nezbytné je vytvořit a používat jediný systém vzájemného uznávání výrobků (jakosti, kvality atd.). Pro zlepšení celního systému je potřeba vytvořit společná pravidla pro deklarování zboží, placení cla, společné celní postupy. Nakonec lze zavést integrovaný informační systém jak domácího, tak i zahraničního obchodu, což umožní převod a výměnu informací na nadnárodní úroveň. Veškeré doporučené změny pomohou nejen sjednotit státy v rámci unie, ale budou mít vliv i na investiční klima ze strany světových investorů.

7 Seznam použitých zdrojů

1. Atambaev. Вступление Кыргызстана в ТС, а затем в ЕЭП и ЕАЭС является осознанным решением.[Online] Dostupné z: <http://knews.kg/2014/05/29/vstuplenie-kyrgyzstana-v-ts-a-zatem-v-eeep-i-eaes-yavlyaetsya-osoznannyim-resheniem--atambaev/> [13.07.2016]
2. Berentaev. Аналитический взгляд... Цивилизационный выбор Казахстана: сохранить суверенитет в составе Евразийского союза или стать придатком транснациональных корпораций [Online] Dostupné z: <http://www.russianskz.info/politics/3920-analiticheskiy-vzglyad-civilizacionnyy-vybor-kazahstana-sohranit-suverenitet-v-sostave-evraziyskogo-soyuza-ili-stat-pridatkom-transnacionalnyh-korporaciy.html> [1.07.2016]
3. Berkofsky A. Comparing EU and Asian Integration Processes-The EU a Role Model for Asia? / The European Policy Centre. EPC Issue Paper. 2005.
4. Bulatov A. World Economy and World economy relations. Moscow. 2008. P. 654
5. Bykov A. Economical cooperation in the SCO. PhD thesis. Moscow. 2010. P.213
6. Borzel T., Risse T. Diffusing (Inter-) Regionalism. The EU as a Model of Regional Integration // KFG Working Paper.2009. No 7.
7. Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2012 [Online] Dostupné z: www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/econstat/Documents/Brief_Statistics_Yearbook_2005-2012.pdf [20.01.2017]
8. Členské státy CU a SHP. Brief statistics yearbook. 2015 [Online] Dostupné z: www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/econstat/Documents/Brief_Statistics_Yearbook_2015.pdf [20.01.2017]
9. Draper P. Rethinking the (European) Foundations of Sub-Saharan African Regional Economic Integration: a Political Economy Essay // OECD Development Centre Working Paper. 2010. No 293.
10. EAEU OFFICIAL PAGE [Online] Dostupné z: <http://www.evrazes.com/about/history> [09.07.2016].
11. EAEU Today.2013.[Online] dostupné z: <http://www.evrazes.com/i/data/item7621-1.pdf> [9.07.2016]
12. ЕHK. Dohoda o zóně volného obchodu s Vietnamem [Online] Dostupné z: <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/dotp/Pages/%D0%A1%D0%BE%D0>

%B3%D0%BB%D0%B0%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-
%D0%BE-
%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0
%B9-
%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5-
%D1%81-
%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8C%D0%B8%D0%BC%D0%B8-
%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8.aspx
[15.03.2016].

13. Eurasian Development Bank [Online] Dostupné z: www.eabr.org [20.01.2017]
14. Gazizulin N. Международная интеграция как категория экономической науки и конкретная форма интернационализации хозяйственной жизни. 2002 [Online] Dostupné z: <http://m-economy.ru/art.php?nArtId=100> [1.07.2016]
15. Greenberg R. Results of economical reforms in post-soviet countries. Problems in theoretical and practical management. 2003. №3
16. Hoffmann S. Contemporary Theory in International Relations. Prentice-Hall, 1960;
17. Moravcsik A. New Statecraft? Supranational Entrepreneurs and International Cooperation. International Organization. 1999. No. 53. P. 267-306.
18. Husainov. B. Státní preference a konkurenceschopnost vývozu Běloruska, Kazachstánu a Ruska [Online] Dostupné z: http://www.eabr.org/general/upload/docs/publication/magazine/no2_2011/n2_2011_6.pdf [20.01.2017]
19. Harris S. International and Interregional Economics. N.Y., 1957
20. Hosny A. Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature // International Journal of Economy, Management and Social Sciences. 2013.
21. Jawoodeen E. A Critical Analysis of the Linear Regional Integration Model. Stellenbosch: tralac. 2010.
22. Kenneth Waltz, Theory of International Politics, Reading, Mass. 1979
23. Kirchner E. The European Union as a Model for Regional Integration: The Muslim World and Beyond // Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series. 2006. Vol. 6,
24. Kuskovala I. Мировая интеграция. Перспективы развития СНГ. Competention journal. 2011. № 6/87.

25. Liebmann A. Two Euroasian Integrations. 2013.
26. Likhachev A. Евразийская экономическая Комиссия: формирование наднационального регулирующего органа Таможенного союза и Единого экономического пространства. Brussel. 2012 [Online] Dostupné z: http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/economylib4/mer/activity/sections/foreigneconomicactivity/doc20120730_0007 [20.07.2016]
27. Linn J., Tiomkin D. The New Impetus towards Economic Integration between Europe and Asia // Asia-Europe Journal. Vol. 4, No 1. 2006. P. 31-41.
28. Luzgina A. Единое экономическое пространство Беларуси, России, Казахстана и Украины – выгоды и потери – Мн.: Логвинов, 2005. P. 96 .
29. Mansurov T. Становление и развитие евразийской интеграции. «Россия- ВТО» Journal, December 2013.
30. Martinez D. The world of work in the context of economic integration and trade liberalization. Geneva. 2004
31. Medvedeva E. EU a EAEU – common features and differences. Financial University under the Government of the Russian Federation, 2015.
32. Ministerstvo daní a poplatků Běloruska [Online] Dostupné z: www.nalog.gov.by [20.01.2017]
33. Ministerstvo daní a poplatků Kazachstánu [Online] Dostupné z: kgd.gov.kz [20.01.2017]
34. Ministerstvo daní a poplatků Ruska [Online] Dostupné z: www.nalog.ru [20.01.2017]
35. Ministerstvo zahraničních věcí Běloruska
36. Ministerstvo zahraničních věcí Kazachstánu
37. Ministerstvo zahraničních věcí Ruska
38. Mitrany D. The Functional Theory of Politics. London: Martin Robertson 1975
39. Machlup F. A History of Thought on Economic Integration. L. 1977. P.7
40. MPRA: Research Papers in Economics.2013. [Online] Dostupné z: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/19434/> (1.07.2016)
41. Národní banka Běloruska [Online] Dostupné z: <https://www.nbrb.by/> [10.02.2017]
42. Národní banka Ruska [Online] Dostupné z: <https://www.cbr.ru/> [10.02.2017]
43. Národní statistický výbor Běloruska[Online] Dostupné z: <http://www.belstat.gov.by/> [10.02.2017]

44. Obukhovskiy V. Theories of international economical integration. Economy of 21st century. 2007.
45. Perskaya V. Членство России в ВТО и трансформирование правовой среды. Economy. Taxes. Laws. №2 2014
46. Pestsov S. Современный международный регионализм: сравнительная историческая динамика. Russian Academy of Sciences. Vladivostok. 2004.
47. Platonova I. Международные экономические отношения в эпоху глобализации. Moscow. 2012. P. 344
48. Polkhovsky S. К вопросу сравнения темпов интеграции в рамках Евросоюза и Таможенного союза ЕврАзЭС.2010 [Online] Dostupné z: <http://www.apsny.ge/articles/1279298836.php> [15.03.2016].
49. Prazauskas A. SNS jako postkoloniální prostor // Independent newspaper.1992
50. Pursiajnien K. От слов – к делу (теории интеграции и отношения ЕС-РФ. [Online] Dostupné z: <http://www.ieraslibrary.ru/ruses.htm> [04.07.2016].
51. PWC ANALYTICS [Online] Dostupné z: <http://www.pwc.com/gx/en/services/tax/paying-taxes-2017/overall-ranking-and-data-tables.html> [20.01.2017]
52. Russian Ministry of Economic Development [Online] Dostupné z: <http://www.economy.gov.ru/> [30.06.2016]
53. Roy J., Dominguez R. The European Union and Regional Integration: A Comparative Perspective and Lessons for the Americas. Miami: University of Miami.2005.
54. Sherbanin Y. Международные экономические отношения. Интеграция: учебное пособие для вузов. Moscow. 1997. P. 128
55. Shishkov Y. Отечественная теория региональной интеграции: опыт прошлого и взгляд в будущее Moscow. 2006.
56. Shishkov Y. Теории региональной капиталистической интеграции. Moscow. 1979. P.220
57. Shishkov Y.Отечественная теория региональной интеграции: опыт прошлого и взгляд в будущее. 2006. № 4.
58. Schiff, Winterson. Regional integration and development. 2005 [Online] Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/305499-1291044797591/regionalintegrationanddev_rus.pdf [20.01.2017]

59. Slreeten P. Economic Integration, Aspects and Problems. Leyden, 1964.
60. Smlouva č.79 od 10.10.2000 o formování EAEU podepsaná a přijatá Mezistátní radou států - Běloruska, Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Ruska a Tádžikistánu.
61. Smlouva o fungování CU v rámci WTO od 19. 05. 2011
62. Statistický úřad Kazachstánu [Online] Dostupné z: www.stat.gov.kz [10.02.2017]
63. Statistický úřad Ruska[Online] Dostupné z: <http://www.gks.ru/> [10.02.2017]
64. Světova banka [Online] Dostupné z: <http://data.worldbank.org/> [10.02.2017]
65. Scitovsky T. Economic Theory and Western European Integration. London, 1958
66. Tinbergen J. International Economic Integration. Amsterdam: Elsevier, 1954. P. 122
67. Turlai I. Развитие процессов региональной экономической интеграции на постсоветском пространстве. Minsk. Belorussian state University. 2011
68. United Nations Conference on Trade and Development [Online] Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html> [20.01.2017]
69. Usnesení č.5 Eurasijské ekonomické rady «O počtu členů EHK» od 19.12.2011
70. Ústava Běloruské republiky ze dne 24. listopadu 1994 a ze dne 17. října 2004, 1994.
71. Ústava republiky Kazachstán ze dne 02.2.2011, 2010
72. Ústava Ruské federace dne 12. prosince 2003 Moskva, 2000.
73. Valovaya T. Partnerství EU a EAEU. 2016 [Online] Dostupné z: <https://ria.ru/economy/20161020/1479641363.html> [15.03.2016].
74. Yeliseyeu A. EAEU a EU: similarities and differences. 2016 [Online] Dostupné z: http://www.academia.edu/13698364/%D0%95%D0%90%D0%AD%D0%A1_%D0%B8_%D0%95%D0%A1_%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B8_%D0%BE%D1%82%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D1%8F [15.03.2016].
75. Zerkalov D. Международные экономические зоны. Киев. 2009. ISBN 978-966-675-600-1
76. Евразийская экономическая комиссия (ЕHK) [Online] Dostupné z: <http://www.eurasiancommission.org/> [15.08.2016].

8 Seznam grafů

Graf č.1. Vyvoj nominalneho HDP Běloruska za období 2005-2015	33
Graf č.2. Inflace v Bělorusku za období 2006-2016.....	34
Graf č.3. HDP na obyvatele v Bělorusku za období 2006-2016.....	35
Graf č.4. Vyvoj nominalneho HDP Kazachstánu za období 2005-2015	36
Graf č.5. Inflace v Kazachstánu za období 2005-2015.....	37
Graf č.6. HDP na obyvatele v Kazachstánu za období 2005-2015.....	37
Graf č.7. HDP v Rusku za období 2005-2015	39
Graf č.8. Inflace v Rusku za období 2005-2015	39
Graf č.9. HDP na obyvatele v Rusku za období 2005-2015.....	40

9 Seznam tabulek

Tabulka č.1. Základní makroekonomické ukazatele Běloruska	32
Tabulka č.2. Základní makroekonomické ukazatele Kazachstánu	35
Tabulka č.3. Základní makroekonomické ukazatele Ruska.....	38
Tabulka č. 4 - Index podobnosti exportních struktur.....	42
Tabulka č. 5: Indexy regionální obchodní integrace CU 2010-2015.....	44
Tabulka č.6 Koeficient preference.....	45
Tabulka č. 7 Koeficient preference Kazachstanu	46
Tabulka č. 8 Koeficient preference Ruska	46
Tabulka č.9 Koeficient vzájemné preference.....	47
Tabulka č. 10 Zahraniční obchod Ruska	47
Tabulka č. 11 Zahraniční obchod Běloruska	48
Tabulka č. 12 Zahraniční obchod Kazachstánu	48
Tabulka č. 13 Celkové toky investic do států CU.....	50
Tabulka č. 14 Toky investic do Běloruska.....	51
Tabulka č. 15 Toky investic do Ruska.....	51
Tabulka č. 16 Toky investic do Kazachstanu	52
Tabulka č. 17 Struktura PZI Běloruska podle ekonomických aktivit.....	52
Tabulka č. 18 Struktura PZI Ruska podle ekonomických aktivit.....	53
Tabulka č. 19 Struktura PZI Kazachstánu podle ekonomických aktivit.....	53
Tabulka č. 20 Celková struktura PZI podle ekonomických aktivit	54
Tabulka č. 21 Porovnaní vzájemných investic států CU a SNS	54
Tabulka č. 22 Danové řady států CU	57
Tabulka č. 23 Charakteristika daňových systémů.....	58